

colorchecker CLASSIC

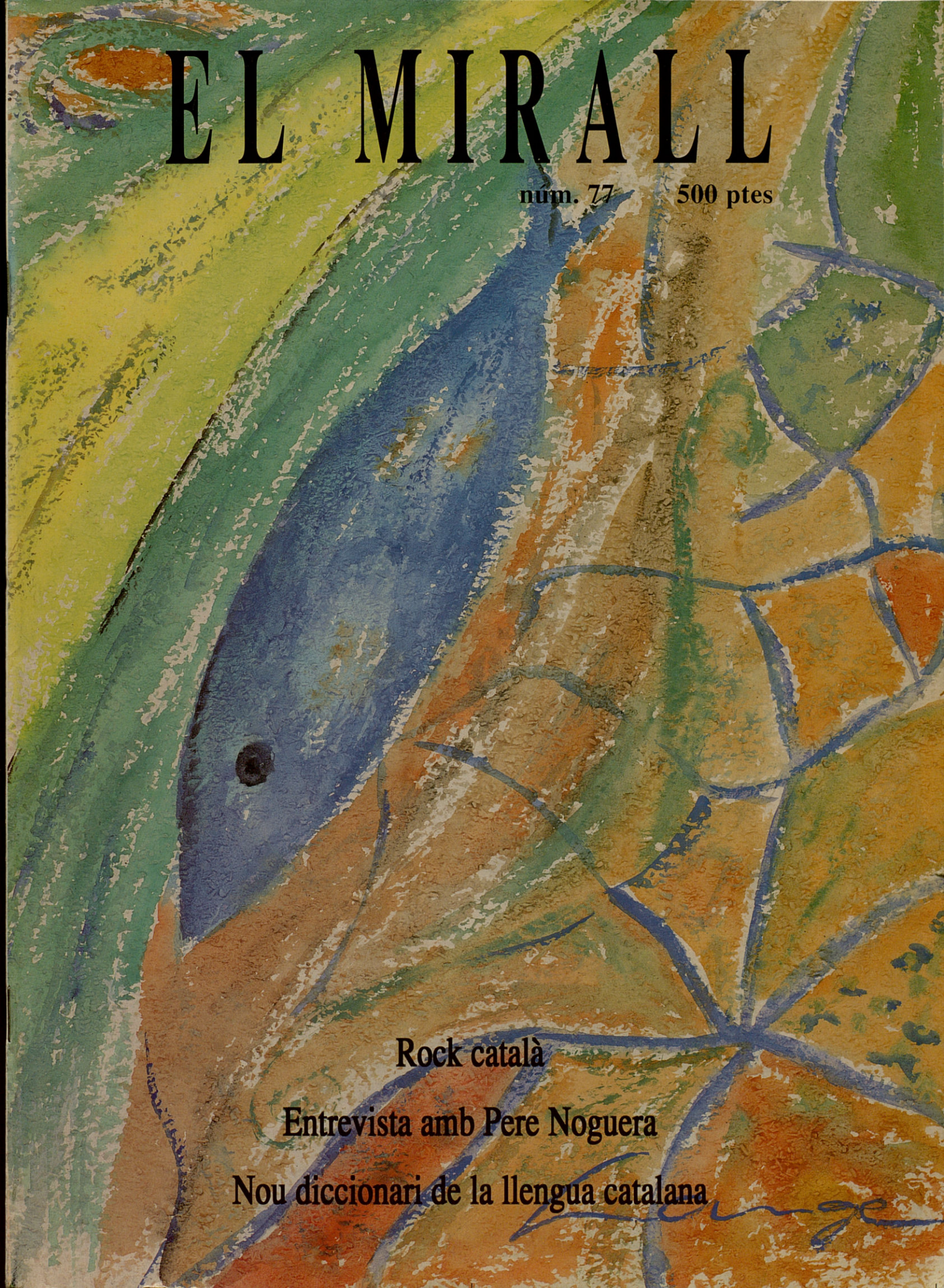

x-rite

mm

EL MIRALL

num. 77 500 ptes

Rock català

Entrevista amb Pere Noguera

Nou diccionari de la llengua catalana

Compromís
amb Balears

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Revista periòdica - 500 PTA
Gener/Febrer/Març - 1996 -
núm. 77 ANY X

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:

Associació EL MIRALL

C/ Impremta, 1 - 07001 Palma

President: Ferran Gomila

Editor: Antoni Mir

Producció, Administració i Publicitat;

Informació i Correspondència:

C/ Impremta, 1 Pral. 2^a

07001 Palma (Mallorca)

Tel. (971) 725937

Telefax: (971) 719385

Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmasas)

08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15

46001 València

Director:

Gaspar Valero

Secretari de Redacció:

Tomeu Martí

Consell de Redacció / col·laboradors

Jordi Caldentei

Isidor Marí

Salvador Cardús

Francesc Bujosa

Catalina Valriu

Josep A. Grimalt

Macià Blàzquez

Francesca Bosch

Pere Estelrich

Antoni Ginard

David Ginard

Antoni Marimon

Maties Oliver

Andreu Ramis

Pere Rosselló

Publicitat:

Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Marian E. Lange

Fotos: EL MIRALL/Joan Celià

Disseny i Maquetació:

Victòria Morell

Tomeu Martí

Documenta Balear SA

Impressió i Coberta:

Xisco Arts Gràfiques

C/Baix Riera, 1-A, Palma - Tel. 240386

Dipòsit Legal: P.M.10-1987

EDITORIAL

4

Després de les eleccions cal fer de la necessitat virtut

INFORME

6

El Diccionari de la llengua catalana, una obra actual i integradora

JOAN VENY

ENTREVISTA

9

Pere Noguera: "Volem prioritzar el teatre en català"

TOMEU MARTÍ

HISTÒRIA

14

El Sermó de la conquesta, un camí ple de vicissituds

ANTONI R. CANO OLEO

OPINIÓ

18

Dels indis i de les causes justes

ANDREU SALOM I MIR

ENTREVISTA

19

M. Lange: "M'aixec de bon matí per veure sortir el sol".

MIQUEL V. SEBASTIAN LLAMBIAS

PERFIL

21

Miquela Rovira, una dona positiva i optimista

CARME VIDAL JAUME

LES RONDAIES DEN JORDI DES

RACÓ

25

1996, Any dedicat a les Rondalles

Mallorquines

C. BARCELÓ

VIATGES LITERARIS

27

La ruta de les tres valls: Llívia, Aran i Andorra

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

FIGURES I PAISATGES

29

Michel de Mogtainge un esperit lliure i independent

JOAN BARCELÓ I COLL

MÚSICA

31

Rock català: normalització o moda?

JOAN FERRAN LLORENS LÓPEZ

LLIBRES

34

Les Balcàniques, d'Albert Herranz

Punt Final de M. López Crespi

Núm 100 d'Es Molí Nou

NOTÍCIES DE L'OCB

I

El nou equip

II

Una nit per a l'esperança
 MIQUEL J. PROHENS I JOAN CELIÀ

VI

Un trimestre d'activitats

VIII

Trobades d'entitats cíviques:
 Es crearà una xarxa informàtica d'interrelació

Universitat de les Illes Balears

Servei de Biblioteca i Documentació
 Edifici Guillem Cifre de Colonya

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891532

Més llibres en català

Entre les diverses accions de normalització lingüística que impulsa el Consell Insular de Mallorca a través de la comissió de cultura i patrimoni històric, hi ha l'estímul a l'edició de llibres en català.

El procés autonòmic Balear de Roberto Mosquera i Antoni Nadal.

Teatre de la Revolta de Joan Soler, Miquel Mestre i Llorenç Moyà.

L'esquerra mallorquina i el franquisme de David Ginard.

Noïes per a la història d'Ariany de Ramon Rosselló.

El sexe a Mallorca notes històriques II de Ramon Rosselló i Jaume Bover Pujol.

Receptes de cuina per a na Magdalena de Margalida Bordoy Sansó.

Binissalem, imatges d'ahir de Jeroni Salom.

Cent anys de mestres d'aixa a Mallorca Tom I de Joan Palmer Grua.

Cent anys de mestres d'aixa a Mallorca Tom II de Joan Palmer Grua.

Aportació al cançoner popular de Mallorca Tom I d'Antoni Gili Ferrer.

Padrins i repadrins a les Balears de Maria Antònia Carbonero.

De Mallorca al Senegal. Viatge al país del Noon i dels Wòlof de Bartomeu Prohens Perelló.

Deu contes ecològics de Miquel Àngel Lladó Ribas.

40 excursions a peu per les muntanyes de Lluc de Bartomeu Roig Roig.

Història de Son Macià de Tomàs Garau Febrer.

Jeroni Alomar Poquet de Nicolau Pons Llinàs.

L'olor del cerol de Miquel A. Marquès Sintès.

Caterina Floreta. Una bruixa del segle XVII de Bartomeu Prohens Perelló.

La nissaga d'un xueta de Llorenç Cortés.

Història de Banyalbufar. Segles XIII-XVI de Ramon Rosselló i Jaume Albertí.

Bous, llunes i dimonis de Tano Aguiló.

Memòria xueta de Miquel Segura.

Les illes inoblidables de Miquel Segura.

Morts d'immortalitat d'Antoni Serra.

El sagrament universal de Sebastià Mesquida.

Història del pensament a Mallorca Volum II de Sebastià Trias Mercant.

Simfonia en blau major de Pere Orpí.

Els aucells de Menorca d'Enric Ramos.

Allunyeu-vos dels professors de Carles Hèctor Hernández.

Breu blues d'Andreu Ribas.

Diàstole i quatre poemes d'amor de Gabriel Florit.

Potser el cor d'Antoni Xumet.

La reina de Sabà de Miquel Rayó Ferrer.

El meu Llorenç Villalonga de Jaume Pomar Llambias.

Històries del desencís de Miquel López Crespí.

Canvi de perruqueria i altres misèries de Xesca Ensenyat.

Àmbit humà de Jean Serra.

La falla de Guillem de Torroella de Ramon Díaz Villalonga.

Odi d'Hèctor Hernández Vicens.

La simfonia dels adéus de Pere Morey.

El mite del comte Arnau de Maria de la Pau Janer.

Mil preguntes de català fàcil de Ramon Cavaller.

Murades de sensacions d'Antònia Arbona.

El color del diumenge de Jaume Mateu Martí.

Fotobiografia Marià Villangómez de Francesc Amengual i Jean Serra.

Urbanitat de disseny d'Antoni Pol Marcús.

Tant si plou com si fa sol de Sebastià Marí.

Estimem la nostra terra de Guillem Ramis i Money.

Estimem la nostra terra. Guia de Guillem Ramis i Money.

Visca el món de Guillem Ramis i Money.

Una vil·la romana al pla de Mallorca d'Alexandre Font, Bartomeu Pastor, Magdalena Riera i Francesca Torres.

La raó i el meu dret de Jaume Pomar.

Jeroni Frontera matemàtic d'Antoni Vicens Castanyer.

Entremesos de Llorenç Moyà.

Relació de títols adquirits pel CIM dins la convocatòria de suport genèric a la producció editorial en llengua catalana.

Consell Insular de Mallorca

Aquests títols es troben a disposició del públic a totes les biblioteques de la Xarxa de Biblioteques del CIM.

Després de les eleccions cal fer de la necessitat virtut

En aquest editorial d'urgència fet a correu abans de tancar l'edició d'aquesta revista, volem comentar els resultats electorals de dia 3 de març al Congrés dels Diputats i al Senat. El paisatge polític que es dibuixa pot ser, paradoxalment, favorable al respecte del reconeixement de la plurinacionalitat de l'Estat es-

Sense l'assumpció del caràcter plural de l'Estat difícilment el PP podria homologar-se al caràcter plenament democràtic de les dretes europees

panyol i a la necessitat de fer créixer el sostre de les autonomies i no només de la catalana, basca, valenciana o canària (terres on els aliats en potència del PP podrien "passar factura"). En la mesura que el PP, guanyador per la mínima d'aquesta consulta electoral, però guanyador al cap i a la fi, necessitarà els vots de les forces nacionalistes i singularment de CiU, potser ha arribat el moment en què la dreta espanyola s'hagi de replantejar de veritat la seva concepció d'Espanya. Sense l'assumpció del caràcter plural de l'Estat en llengües, pobles i nacions, difícilment el PP podria homologar-se al caràcter plenament democràtic de les dretes hegemòniques de l'Europa comunitària, tenint en compte el marc constitucional espanyol específic de

l'Estat de les Autonomies. Però tampoc se'ns escapa que, com va succeir l'any 1982 en passar de la via del 151 per accedir a l'autonomia a la via del 143 (i encara hi som) i com va passar el 1992 amb el Pacte Autonòmic en limitar l'augment de transferències a una competència significativa, l'Educació, encara pendent de data de traspàs, podria esdevenir que les nostres illes quedassin al marge dels avenços autonòmics que s'entreveuen en el panorama polític imminent.

Els esdeveniments de 1995 no convidaven a l'optimisme. Abans de les eleccions autonòmiques i locals del mes de maig, el Congrés dels Diputats rebutjà la proposta de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Balears aprovada prèviament pel Parlament balear. Però no rebutjà, sinó que admeté a tràmit, les propostes de reforma i millora dels Estatuts d'Aragó i de Canàries. El perquè és molt bo d'entendre, ja que a Aragó es mobilitzaren per dues vegades més de 100.000 persones en la seva defensa i a Canàries governa Coalición Canaria, sorgida de la unió de totes les forces nacionalistes de l'arxipèlag. Aragó i Canàries ens mostren el camí.

Per una part, necessitam que el poble mallorquí i balear es mobilitzi massivament i sense retxilleres en favor de l'Autogovern, i ho ha de fer ara, en aquest context en què es decidiran tantes coses. La Diada per la Llengua i l'Autogovern que ha anunciat l'Obra Cultural Balear per al dissabte dia 18 de maig, a Palma, pot ser decisiva. Per l'altra part, ens deixa un sabor agredolç el fet que els gallecs, els valencians, els canaris, els bascos i

catalans de diferent signe, (i els aragonesos i navarresos en coalició amb el partit guanyador) tinguin veu pròpia i, en canvi, les Balears no tinguem ni prop fer-hi una veu nacionalista al Congrés dels Diputats. L'experiència d'Eivissa al Senat potser ajudi a una major racionalitat no tan partidista dels nostres partits polítics que a més a més esquivi les greus limitacions de representativitat que suposa el petit nombre d'escons balears i la llei d'Hondt. També és un bon

La Diada per la Llengua i l'Autogovern anunciada per l'OCB per al dia 18 de maig, a Palma, pot ser decisiva

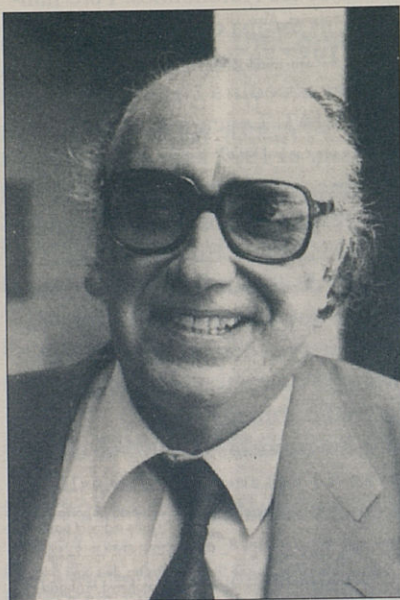
signe que el president de les Balears, Cristòfol Soler, s'hagi autodefinit com a nacionalista balear durant la campanya electoral. La seva sensibilitat autonomista i la del seu equip pot ser positiva per a aquests objectius i pot fer de pont en molts de terrenys. També pot ser favorable per a les Balears el pes decisiu de Jordi Pujol, que vengué a Mallorca a iniciativa de l'OCB l'any 1993, en una visita que donà lloc als encontres semestralment entre els equips de Govern de Catalunya i Balears. La seva pròxima i imminent visita, convidat alhora pel Govern Balear i per l'OCB, pot tenir també, així, una gran significació política, autonòmica, cultural i social.

El Diccionari de la Llengua Catalana, una obra actual i integradora

JOAN VENY

El dia 2 d'octubre tenia lloc la primera presentació del Diccionari de la Llengua Catalana (DIEC) de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) a l'església de Sant Agustí de Barcelona, amb assistència del President de la Generalitat de Catalunya. Un acte acadèmic de gran ressò social. Més de 1.700 persones van omplir la nau d'aquell temple. Les nostres Illes, mantenedores al llarg de quasi vuit segles de la torxa de la llengua, bressol de l'empresa lexicogràfica més ambiciosa d'aquest segle (el Diccionari Alcover-Moll) i solidàries en l'obra de codificació i normalització lingüística, no podien quedar enrere en la presentació d'una obra tan transcendent per a la nostra cultura. La presència institucional i la resposta social d'avui -massiva, entusiasta- en són una bona mostra.

El Diccionari General de la Llengua Catalana (DG), publicat el 1932, obra personal de Fabra, completava el procés de codificació del català les fites del qual havien estat el *Diccionari ortogràfic* (1913) i la *Gramàtica Catalana* (1918). Aquell diccionari, redactat en sis anys, era sols un "canemàs", una obra d'urgència, a l'espera del gran diccionari de l'Institut. De fet, es va convertir en el diccionari normatiu de referència. Malgrat tímides addicions, havia romàs quasi petrificat. Per això, la societat reclamava un diccionari de l'Institut, la màxima autoritat acadèmica de les terres de parla catalana, que fos més obert, més actual, més integrador, i reflex de les innovacions tècniques i dels canvis socials. Seixanta anys després, per voluntat del Consell de Go-

Joan Veny i Clar, lingüista, dialectòleg, membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, professor de la Universitat de Barcelona.

El nou diccionari és una eina apta per a expressar les necessitats de la vida moderna

vern de l'IEC, el vistiplau de la Secció Filològica (SF) i gràcies al mecenatge de la Generalitat de Catalunya, es posa en marxa el nou Diccionari, que, en principi, parteix de dos condicionaments semblants als de Fabra: té caràcter d'urgència, car s'ha de confeccionar en dos anys, i tampoc no és el gran Diccionari anunciat

(que, d'altra banda, l'IEC projecta elaborar, de nova planta, basat en els contextos extrets del Corpus del Català Contemporani, en curs de formació).

Ara bé, el DIEC presenta dues diferències cabdals respecte al de Fabra, pel que fa a la seva elaboració: és obra col·lectiva i recorre a la informatització.

Efectivament, el nou Diccionari és obra col·lectiva car hi han intervingut les Oficines Lexicogràfiques (dirigides per J. Bastardas i després per M. Teresa Cabré), la Comissió Lexicogràfica, la Secció Filològica, les altres seccions de l'IEC i un seguit d'especialistes de fora d'aquesta institució; les propostes han passat pel ple de la SF (on hi ha membres no sols del Principat, sinó també de les Balears, País Valencià i Rosselló) que han pres decisions de consens. D'altra banda, el procés informàtic ha fet possible la formació d'una base de dades que ha permès estudiar els conjunts exhaustius de prefixos i sufixos o àrees semàntiques (ocells, plantes, insectes, etc.) i procedir així a definicions homogènies que faciliten les reemissions respectives; aquesta base de dades, a més, serà corregida i actualitzada d'acord amb les revisions i suggeriments que es facin.

En quins criteris lexicogràfics es basa? De l'anàlisi atenta de les entrades del DG s'han extret una sèrie de criteris sobre els diminutius, adverbis en -ment, gentilicis, noms propis, etc. criteris que han estat confirmats, modificats o substituïts d'acord amb els principis de la lexicografia moderna i les contingències

Presentació del Diccionari al Teatre Principal de Palma, el dia 20 de novembre de 1995. D'esquerra a dreta: Francesc Moll, Joan Veny, Llorenç Hugueta, Cristòfol Soler, Manuel Castellet, Damià Pons, Joan Miralles, Antoni Mir i Gabriel Mesquida, que va conduir l'acte.

socials; per exemple, s'ha actualitzat el criteri de la feminització de noms de càrrecs i oficis (a més de *carter* hi figura *cartera*).

Quant a les fonts, el punt de partida, el buc de l'obra és el DG de Fabra, valuós i venerable; i qualche vegada fins i tot s'hi notarà el seu llast. S'han tingut en compte després els materials de la SF, el Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana, el Diccionari Català-Valencià-Balear, diccionaris especialitzats, dades del TERMCAT; de l'Observatori de Neologia, del servei de correcció de l'IEC i aportacions personals diverses relatives a usos literaris i dialectals.

Per a la nomenclatura, s'ha procedit, com pertoca a un diccionari normatiu, a una selecció de mots que integri el lèxic comú, general, no especialitzat: hi entra *cibernètica*, però no *elastància* (terme d'enginyeria elèctrica); tanmateix, qualche pic resulta difícil traçar fronteres entre lèxic general i lèxic específic. Atès que la llengua és movedissa i canviant, és difícil que un diccionari encabeixi tots els mots. Per tant, hi haurà absències: algunes per oblit, per inadvertència; d'altres, amb fona-

ment, perquè és un derivat que es forma regularment, perquè és un mot obsolet o que encara no està prou implantat, etc.

Alguns mots han vist modificada la seva ortografia, d'acord amb criteris fonètics o etimològics (ribet/rivet 'cinta de la vora d'una roba'; escalum/escalom, 'Aulopus filamentosus [peix]'); també s'han aplicat nous criteris ortogràfics referents a la *s* líquida (*macroestructura*), al guionet (*autoescola*) en benefici de la simplificació i als plurals en *ig* (com *desig*) que admeten el sufix *s* o *os* (*desigs* o *desitjos*), sancionant així una proposta opcional de Fabra, amb evident aproximació a les formes més col·loquials.

Pel que fa al contingut, s'han modificat definicions avui ambigües (*festejar* 'fer l'amor a una dona'), ofensives pel seu biaix racista (*caló* 'llenguatge rufianesc dels gitanos') irrespectuoses amb confessions religioses (*albigès* 'heretge pertanyent a una secta que...') o desatentes amb la dona (en especial en l'exemplificació: 'És una dona sense cervell', etc.). S'han omplert també les llacunes relatives al sexe, que el noucentisme púdic havia ignorat (*cony*, *tito-*

la, *cardar*, *pardal*). D'altra banda, el corpus s'ha enriquit amb variants socials i geogràfiques i amb neologismes externs.

Així, doncs, atén una perspectiva vertical de la llengua, la dels registres. Cap dalt, captant mots literaris, poètics (*alb* 'blanc'), i cap avall, introduint-ne de vulgars i populars (*fer un riu* 'orinar') o d'argot (*bòfia* 'policia').

Però els elements lèxics més afavorits han estat els dialectismes i els manlleus. Permeteu-me un comentari sobre l'enriquiment horitzontal que aquells representen. Qualsevol que estudiï l'estratègia codificadora de Fabra, hi descobrirà tot d'una el seu caràcter participatiu, palpable meridianament en l'ortografia i també en el lèxic (el concepte "rata pinyada" coneix cinc variants dialectals). Caràcter participatiu, composicional, és a dir, que es basa no solament en el català central, sinó que té també en compte els altres grans dialectes. Alternativa, d'altra banda, possible en el nostre cas per la gran homogeneïtat de la nostra llengua històrica. Aquests dialectismes -o diatopismes, si voleu defugir la connotació que alguns atribueixen a aquest mot-, no han entrat arbitràriament sinó d'acord amb determinats criteris de tradició, àrea geogràfica extensa, expressivitat, caràcter denotatiu, ús literari, prestigi, etc.

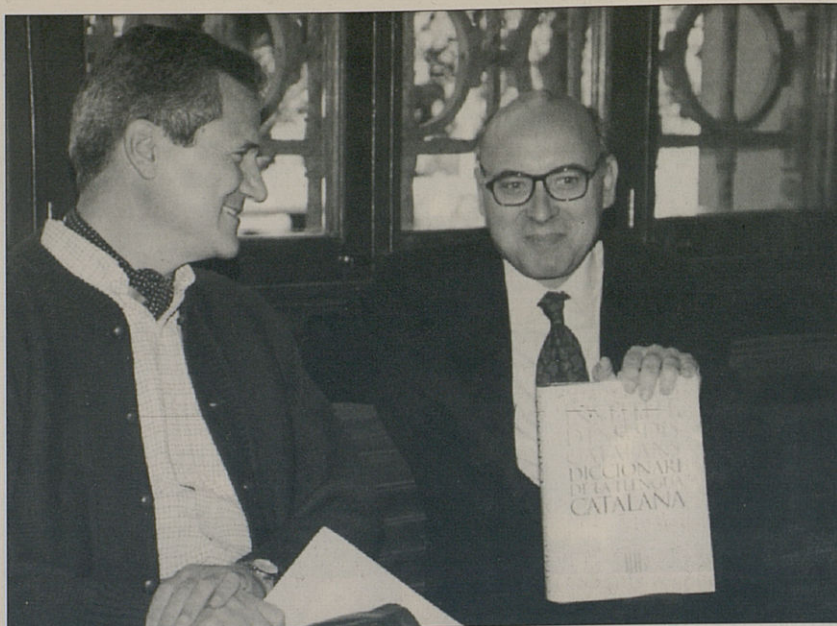
En aquest sentit es palpa una actitud frondosament generosa envers unitats dialectals del Camp de Tarragona, l'Empordà, el Segrià, però especialment de les Balears i el País Valencià que eren els espais que sofrien el dèficit més evident i lamentable. Aquests mots (o accepcions de mots) han vist caure les marques de dialectal o regional que, en certa manera, minoritzaven la categoria del mot i resten ara incorporats, amb ple dret, al lèxic general de la llengua. N'hi ha més de 1700, dels quals prop de 700 pertanyen al balear. Paraules com *horabaixa*, *mitat*, *cementeri*, *manco* 'menys', *tereseta* 'titella', *tartamut*, *calcetí*, *garangola*, *quet-*

sémpet, mamperlà, etc. s'afegeixen ara al patrimoni comú de la llengua, amb convivència amb *tarda*, *meitat*, *cementiri*, etc. El parlant o escriptent disposa d'aquestes alternatives, que farà seves, i la seva tria estarà en funció de l'àmbit, l'auditori, el tipus de lector, la pròpia sensibilitat.

La nostra llengua col·loquial és com un gran bosc d'arbres i arbustos que han crescut de manera natural, espontània, selvàticament, però també esquitxat a vegades per la pluja àcida i ensutzit per plàstics contaminants. En canvi, la llengua normativa, la nostra llengua normativa és com el bosc cuidat per un bosquerol ecòleg que només ha abatut els arbres morts, ha aclarit el ramatge massa espès, ha podat les branques seques, ha netejat el sotabosc i ha eliminat alguna espècie exòtica que desdeia del paisatge. En aquest bosc de la llengua, sentit com a propi, avui més que ahir, gràcies al Diccionari, s'hi transita còmodament, és fàcil la intercomunicació, no hi ha elements contaminats, el pensament més abstracte disposa dels recursos més adequats i és fluid el comerç amb els escriptors de tota l'àrea lingüística. Les dues varietats són compatibles: la col·loquial és la de cada dia, familiar, informal; la normativa, la dels actes formals, dels mitjans de comunicació, de la literatura. Les dues, amb el nou diccionari, s'acosten una mica més.

Finalment hi ha la qüestió dels manlleus. 1500 n'han rebut la benedicció. Molts d'ells són de caràcter denotatiu, designen referents nous. Uns han estat rebuts amb el seu embolcall originari (*striptease*, *fondue*); altres adaptats gràficament i/o fonèticament (*anorac*, *casset*, *estrès*, *elit*), fins i tot anostrats (*boïrum* 'smog') i altres han estat rebutjats per la seva languidesa d'ús o la seva vida efímera (*boîte*, *lambada*).

El castellà és la llengua que, per raons històriques i socials, ha tingut i té un especial pes sobre el català. Aquest contacte, de segles enrere, ha aconsellat la introducció al Diccionari

Francesc Moll, director de l'Editorial Moll, coeditora del Diccionari, i Joan Miralles, director del Departament de Lingüística General i Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears.

Un diccionarista francès va escriure: "Tots els autors poden aspirar a l'elogi; els lexicògrafs no poden aspirar més que a alliberar-se dels retrets".

nari d'alguns mots d'aquest origen estintolada en la seva necessitat, la seva tradició o el seu grau d'implantació perceptible -aquest- en l'anostament formal i/o semàntic (*coça* 'guitza', *guapo* 'bell', *quarto* 'tipus de pastís').

El Diccionari representa un esforç ímprobable en recursos humans i materials, construït amb rigor científic, mitjans tècnics avançats, en un període breu, amb intervenció plural

(fins i tot les editorials pertanyen a grans àrees del domini: Principat, País Valencià i Illes Balears) i amb una bella presentació tipogràfica. Serà una eina apta per a expressar les necessitats de la vida moderna, dels progressos tecnològics i que permetrà la identificació dels parlants amb la pròpia llengua. Varietat en la unitat. La part innovada no és tan a prop de la llengua parlada com voldrien els més audaçs ni tan ancorada en el purisme com voldrien els més essencialistes. Una voluntat d'equilibri plana damunt les seves pàgines.

Respecte a la seva acollida per alguns professionals de la llengua, no ens feim il·lusions. Un diccionarista francès va escriure: "Tots els autors poden aspirar a l'elogi; els lexicògrafs no poden aspirar més que a alliberar-se dels retrets". Renunciam a les lloances; fins i tot a alliberar-nos dels retrets. Voldríem tanmateix, que l'anàlisi de l'obra fos global i, si és possible, que els retrets fossin amicals i constructius, al servei de la llengua.

Pere Noguera: "Volem prioritzar el teatre en català"

Pere Noguera és un home de teatre, es veu a primera vista, però quan parla no fa comèdia. Ens reb al seu despatx de director del Teatre Principal i ens comenta que té l'agenda molt plena. Malgrat tot, feim l'entrevista sense presses i entrant en detall en els reptes de futur del Teatre Principal i del teatre mallorquí en general. Amb veu suau i pausada ens fa un repàs a la programació del Principal i ens explica la filosofia que guiarà la seva gestió al capdavant de la institució.

TOMEU MARTÍ . FOTOS: JOAN CELIÀ

- Quines són les línies d'actuació del Teatre Principal per a la programació d'aquesta temporada?

- Quan vàrem entrar, la temporada d'òpera estava conclosa fins al mes de maig. Enguany hi hem incorporat un element nou que és una òpera per a escolars, Bastian, de Mozart, la primera òpera que va escriure, a l'efecte d'oferir al públic jove una òpera de càmera cada any. Crec que és molt interessant que els joves vegin gent jove que toca a l'orquestra, cantants joves que comencen... Crear escola, per dir-ho d'alguna manera, i que cada any hi hagi aquest element nou que és l'òpera per a escolars.

Les òperes d'aquesta temporada són La Bohème, Don Giovanni i La Flauta Màgica i el concert de Rèquiem de Verdi.

A partir d'aquí, la programació que hem dissenyat comença amb *El Llibre de les Bèsties* de Ramon Llull, en un muntatge a càrrec d'Els Comediants.

Al mes de juny vendrà el cantant valencià Raimon.

També el mes de juny tenim programades dues companyies mallorquines: tindrèm el grup de teatre de Bunyola, que estrenarà una obra basada en esquetxos de diversos autors, i *El Cadàver*, de Miquel López Crespi a càrrec del grup Taula Rodona. Després, tenim dos elements nous que també són destacables com són les dues mostres de teatre jove que esfan el mes de juny i la mostra de teatre amateur, que se farà el mes de setembre. Això són dues línies d'actuació pensades per promocionar el teatre amateur, i la pedrera del teatre mallorquí. Crec que així propiciarem l'aparició de bons aficionats com a mínim i, si pot ser, de bons professionals. La mostra de teatre jove col·labora amb la mostra de teatre d'instituts que es fa cada any a Muro i la mostra de teatre amateur es fa en connexió amb el certamen de Consell. S'hi farà una selecció de sis

grups. Aquests sis grups opten a una sèrie de premis, a part d'això també els oferim un cert assessorament tècnic. Hem fet una sèrie d'enquestes de cara a fer un cens de companyies teatrals i hem fet una enquesta de formació a veure quins temes eren més importants i despertaven més interès. Després de veure les respostes a aquestes enquestes, farem uns cursos de formació tècnica en temes que se'ns ha sol·licitat bastant com els temes tècnics d'escenari, (escenografia, il·luminació, maquinària, etc.) Tot això de cara a potenciar el nostre teatre amateur.

- Ja heu començat a preparar la pròxima temporada?

- La pròxima temporada comença l'octubre que ve i hem de parlar de projectes que en molts casos no estan tancats. Les línies generals serien, per una banda mantenir la temporada d'òpera, però amb un canvi significatiu; en lloc de fer-ho en un bloc de

tres mesos com ara, fer-ho durant tot l'any, és a dir, fer tres òperes i un concert i una òpera per a escolars, com fins ara, una el novembre, una el març i una l'abril. D'aquesta manera consideram que facilitam la feina de l'Orquestra Simfònica per una banda, i el seu públic està millor atès, el cor del Teatre també podrà treballar d'una manera més assossegada i per tant els resultats seran més positius i també per altra banda li podem oferir una diversificació al llarg de tot l'any i no tendrem un temps exclusiu de temporada d'òpera que fa que el públic teatral estigui una mica desatès. Per al mes de novembre tenim programat *Don Pasquale*, de Donizetti, per al mes març *Don Carlo* de Verdi il'obra del mes de maig encara no s'ha decidit.

Pel que fa al teatre, les línies d'actuació seran tres: les produccions pròpies. En tenim tres projectes que són *La Dida*, en una adaptació d'un director mallorquí que viu fora i que m'estim més no anomenar de moment, després hi ha *Faust* de Llorenç

"En aquests moments
estam elaborant un cens
de companyies teatrals i
hem fet una enquesta de
formació"

Villalonga per celebrar el centenari del seu naixement, que va ser l'1 de març de 1897, i un musical modern amb lletra de Guillem d'Efak i música d'Antoni Parera Fons, que és un projecte que jo vaig tenir l'oportunitat i la sort d'haver parlat amb en Guillem d'Efak fa molts anys, perquè fa molts anys que en Guillem i n'Antoni Parera varen començar a fer feina amb les músiques, algunes d'aquestes peces ja s'han presentat al públic i aquest projecte seria per a finals de l'any que ve. És un musical,

amb música en directe, amb 15 o 20 músics, amb cors, dances... L'espectacle es titula *Un regne enmig de la mar*. És la història de Mallorca en un pla una mica rondallístic, unes lletres molt maques i unes músiques d'aquest magnífic músic que és n'Antoni Parera.

Després, tenim l'apartat de coproduccions que consisteix amb que una sèrie de grups mallorquins, els més estables, els més professionalitzats, estam estudiant possibles acords de col·laboració. També és un tema que està en estudi i en negociació i, per tant, no puc concretar més.

D'altra banda, ens interessa molt la contractació d'espectacles de fora on intentarem aplicar un màxim de rigor de qualitat i si és possible lligar aquesta qualitat a una certa comercialitat, o sigui espectacles que puguin atreure un sector de públic molt ample, i així tenim contactes amb el Teatre Lliure, amb un projecte molt interessant, també amb el Centre Dramàtic de Catalunya i amb el Teatre Poliorama. També tenim en pro-

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH
FÖRSTER • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH • PETROF
PFEIFFER • RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda
Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Born de Llibres
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Ciutadella	Llibreria Pau	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Quart Creixent
Palma	Alcaide	Palma	Selecta
Palma	Aloma	Palmanyola	Papereria Clips
Palma	Balmes	València	Tres i Quatre

I als principals quioscs de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a.....

Adreça.....

C/..... Núm..... Pis.....

Codi Postal..... Població.....

Telèfon.....

Em subscrire a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa.....

Agència/Oficina.....

Cte./Lta. núm.....

Signatura

jecte dur alguna obra de teatre en castellà, per això estam en contactes amb el Teatre Clàssic Nacional d'Adolf Marsillach, que consideram que seria molt interessant poder-lo dur, i també volem dur en José Luis Gómez amb el *Teatro de la Abadía*. En conjunt, aquestes són les línies d'actuació del Teatre. Crec que tota estam d'acord que si volem revitalitzar el Principal i dur-lo al lloc que, crec, ha d'estar, només ho podem fer oferint qualitat i si volem aconseguir un públic assidu, un públic addicte, per dir-ho d'alguna manera, crec que no hi ha altra fórmula que oferir qualitat.

- Sembla que voleu mantenir un equilibri entre grups de Mallorca i de fora i entre grups dels Països Catalans i de fora...

- Volem prioritzar el teatre en català, tenim dues possibles contractacions de teatre en castellà, però volem prioritzar el teatre en català per raons òbvies de germanor cultural i de rei-

"Volem obrir línies de col·laboració amb els centres dramàtics de Catalunya i València"

vindicació de la qüestió lingüística. El que passa és que no hem d'excloure la possibilitat de poder dur teatre de qualitat, com seria aquesta possibilitat de dur n'Adolf Marsillach.

En aquest sentit volem obrir línies de col·laboració amb els centres dramàtics de Catalunya i València a fi de poder exportar les nostres produccions i poder importar produccions seves.

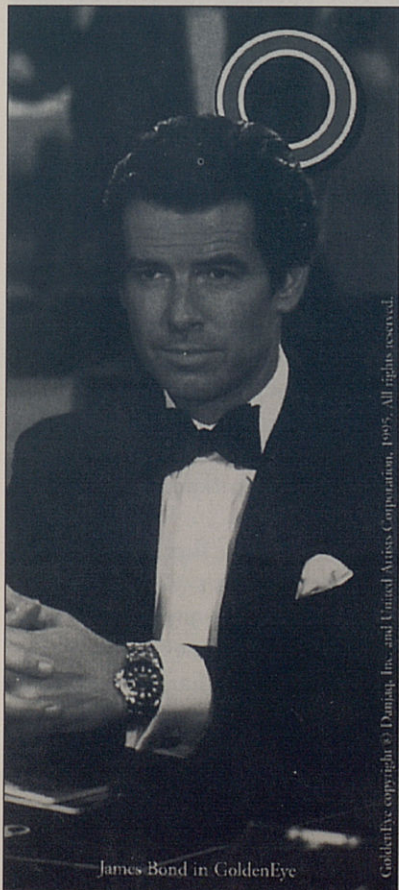
- Hem parlat que per primera vegada el Teatre Principal té programada una mostra de teatre ama-

teur, creu vostè que a Mallorca s'impulsa a bastament el teatre de la gent jove?

- No, jo crec que el teatre en general no s'impulsa prou en cap cas, per desgràcia. No entrarem en detalls, però falta un impuls molt seriós, molt constant a tots els sectors del teatre, inclòs el teatre jove, amb mostres, amb cursos, amb premis, amb motivacions i estímuls diversos, crear circuits, que també ho tenim contemplat, tant per grups d'aquí com per grups que vinguin de fora. És a dir, crec que fa falta un reforçament seriós volem tenir un teatre en les condicions que hauríem de tenir... i sobretot, una política cultural i teatral seriosa i constant.

-La insularitat és un problema important per als grups de teatre, tant per sortir a fora, com per dur-ne de fora. Com es pot superar això, amb ajudes del ministeri?

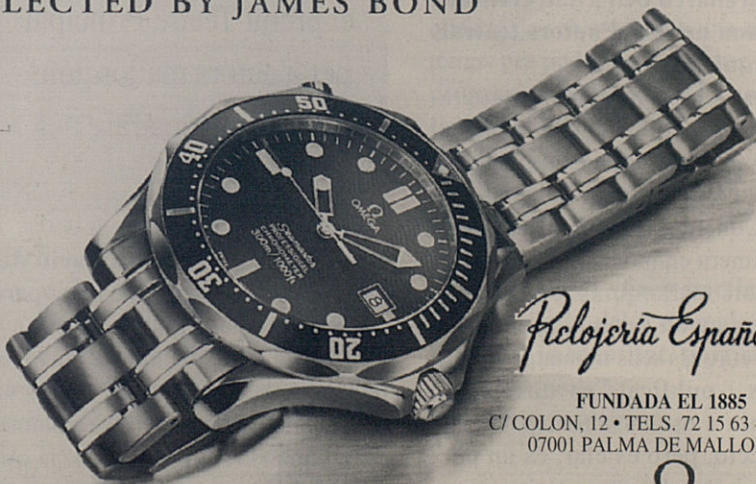
- Intentam veure les possibilitats que el Ministeri de Cultura i el Govern

James Bond in GoldenEye

OMEGA

SELECTED BY JAMES BOND

Pelajería Española

FUNDADA EL 1885
C/ COLON, 12 • TELS. 72 15 63 - 72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

Ω
OMEGA

The sign of excellence

GOLDENEYE

Noguera fou
co-fundador de
l'Escola de Teatre
Xesc Forteza.
Ell pensa que el
seu col·lega és un
mite a Mallorca.

balear puguin aportar qualche cosa. També estam en contacte amb les companyies aèrees i marítimes que ens poden fer unes tarifes especials, comptam amb la col·laboració de Transmediterranea, Iberia... per facilitar una mica la superació d'aquesta barrera del transport.

- Ens parlàveu d'aquesta obra de Miquel López Crespí, *El Cadàver*, que estrenareu ben aviat, creis que hi ha una manca d'autors teatrals mallorquins?

- Si, en aquesta línia tenim programat crear el premi Teatre Principal per a autors mallorquins -segurament menors de trenta anys- de texts teatrals. Consideram que, almenys en una primera etapa, hem de potenciar els autors mallorquins joves, que si no tenen aquest estímul, la possibilitat de veure els seus muntatges representats i publicats és difícil que s'animin a escriure teatre. Manca producció, però és clar, és un peix que es menja la coa: no s'escriuen obres de teatre perquè l'ambient teatral és una mica limitat i a l'inrevés. Cal potenciar tots aquests aspectes.

- Parlau-nos una mica del Congrés de rondallística.

- L'aportació que farà el Teatre Principal a aquest congrés serà posar l'espai per a realitzar uns actes del Congrés de Rondallística. El Teatre, per tant, no hi participa d'una manera directa.

"Tenim programat crear el premi Teatre Principal per a autors mallorquins de texts teatrals"

- I tornant a la programació del Teatre Principal, la música, òpera a part, quin pes hi té?

- Hi ha els concerts, hi ha l'òpera, hi ha el concert de Raimon, que és un concert molt significatiu i emblemàtic en la nostra programació, ja que és indicatiu que anirem intentant programar actuacions musicals d'autors interessants. També el mes de maig estam preparant una mostra de música popular mallorquina amb la intenció de donar cabuda a tots aquests

grups mallorquins que fan música popular.

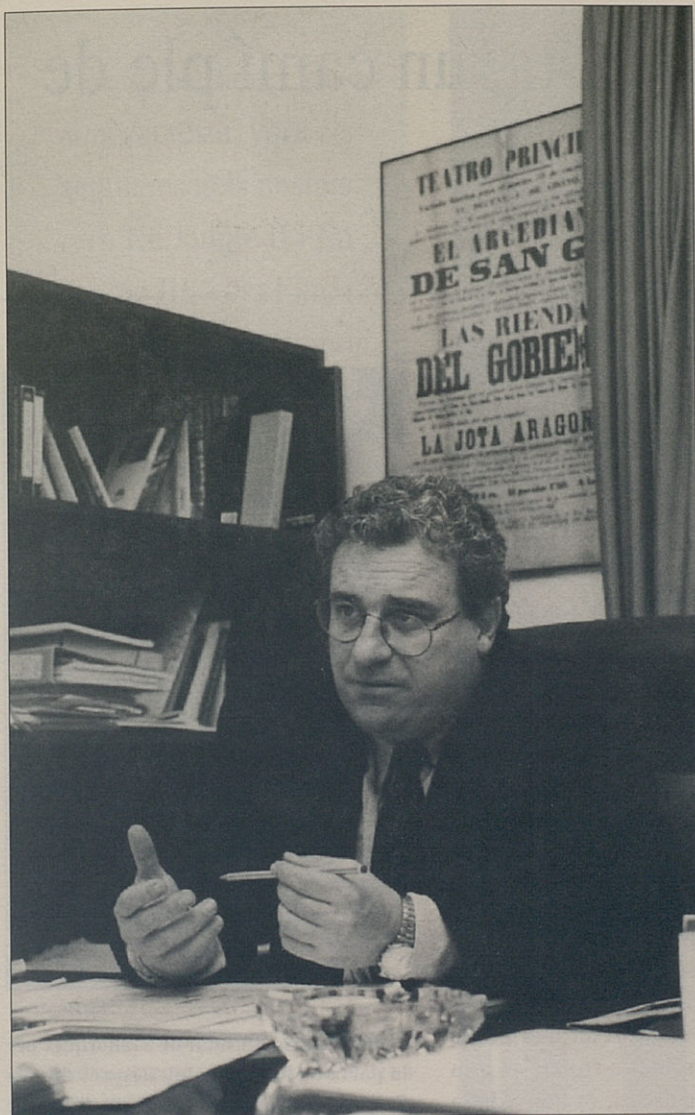
- Teniu una escola de teatre amb en Xesc Forteza, que passarà amb ella, continuarà?

- Jo confii que seguirà, té sis anys de vida. D'ençà que vaig entrar aquí, fa quatre mesos que he deixat les classes que jo feia, he posat un substitut, però mantenc la direcció de l'escola i m'agradaria poder-la mantenir, tot i que no m'hi puc dedicar completament.

Jo confii que l'escola seguirà i que podrem continuar amb la col·laboració d'en Xesc Forteza.

- A vegades heu parlat de Xesc Forteza com un fenomen sociocultural...

- Jo crec que Xesc Forteza és un mite a Mallorca, ell ha creat un públic que, curiosament, només vol Xesc Forteza. Si agafam les xifres de públic veurem com han passat quasi 30.000 persones per veure'l i si agafam les xifres d'altres espectacles, veurem que hi ha unes diferències abismals. Per tant hi ha un determinat nombre de públic que l'únic teatre que veu al llarg de l'any és l'obra

Pere Noguera creu que per atreure públic al teatre s'ha d'ofereir qualitat

Passió per l'escena

Nascut a Palma (1949), diplomad en art dramàtic a l'Institut del Teatre, de Barcelona, llicenciat en Filosofia i Lletres, beca postgraduat per a l'ampliació d'estudis i professor de l'esmentat Institut del Teatre amb ampliació d'estudis a Polònia (Wroclaw), París, Nova York,...

Pere Noguera va ser director-fundador i professor de la secció d'Art Dramàtic del Conservatori de les illes Balears del Aula de Teatre de la UIB i del Taller Escola

de teatre Xesc Forteza.

L'actual director del Principal va treballar com a director d'escena de varis montatges teatrals representats a Barcelona. També fou adjunt a la direcció de Tirant lo Blanc, co-producció dels centres dramàtics de Catalunya i València. En el camp de l'òpera ha dirigit Rigoletto Nabucco Bastien und Bastienne i King Arthur, entre d'altres. Noguera s'encarregà de la il·luminació de la sala Palladium del Casino de Malloca.

de Xesc Forteza. Així, té aquest mèrit d'haver creat aquest públic fidel i que assisteix al teatre en català que ell fa, i que agradarà més o manco, però que té una resposta magnífica. A part d'això, quan a proposta meua vàrem muntar la primera producció del Centre Dramàtic de les Illes, *L'Avvar*, que jo vaig dirigir i en que ell va actuar, vaig poder comprovar que en Xesc és un gran actor

- Què pot fer el teatre per a la recuperació lingüística?

- Molt, perquè el teatre ha de ser una escola del llenguatge. El teatre propicia creació dramàtica, propicia adaptacions d'altres vessants literàries - com la novel·la-, propicia la creació d'una pedrera d'actors i actrius que són necessaris per al cinema o la televisió... Tenim un exemple clar a Catalunya on tots els presentadors i actors dels *culebrons* provenen del món del teatre. Per tant, d'alguna manera el teatre engloba moltes altres arts, la plàstica, la literatura...

- El Teatre Principal ha estat el marc d'actes reivindicatius cívics importants -presentació de Volem comandar a ca nostra, primer acte sobre l'Ordre Rotger...- pensau continuar en aquesta línia?

- Sí, el Teatre Principal és obert a aquest tipus d'iniciatives, només és qüestió de saber-ho amb una mica de temps per poder-ho combinar amb la programació regular del Teatre. El Principal és un espai emblemàtic i històric i crec que ha de continuar fent aquest paper de servei cultural i social.

- L'any passat vàreu participar a la gran diada del 6 de maig per la llengua i la identitat, participareu a la d'enguany?

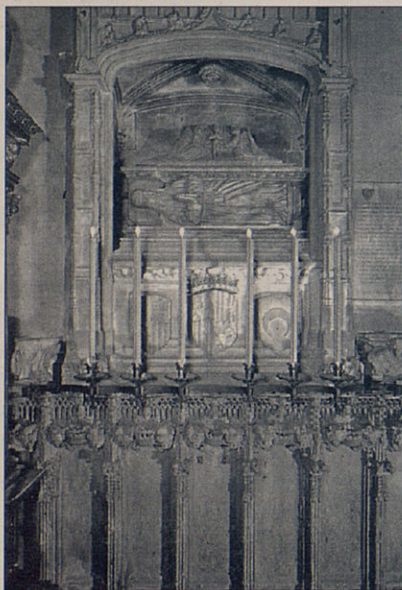
- Sí que hi participaré.

El Sermó de la conquesta, un camí ple de vicisituds

ANTONI R. CANO OLÉO

Cada any es llegeix el 31 de desembre a la Seu de Palma l'homilia de la conquesta. El 1995 va celebrar la missa Antoni R Cano. A continuació reproduïm les seves paraules:

Ben conscient d'allò que va dir aquell autor, que no és precisament ni un sant pare ni un doctor de l'Església, sinó Goethe, que "les paraules són bones però no són el millor. La millor cosa no es revela mitjançant les paraules", permeteu-me que comenci aquestes, en la Festa de l'Estendard, amb una anècdota personal: El 13 de novembre de 1991 em trobava jo a la ciutat de Trento seguint les petjades del nostre cardenal Despuig i del seu pare òptim, Pius VI, i recordant que en aquell dia de 1552

Al segle XIII, mentre la mediterrània era escenari de greus enfrontaments entre cristians i musulmans, a Mallorca, en Ramon Llull obria camí a la idea del diàleg entre les dues cultures.

s'havien obert les portes del convent de Santa Magdalena de Palma, barrades fins aleshores, a la nostra santa Catalina Tomàs que visqué i impulsà la reforma tridentina, vaig voler visitar l'aula del concili, la catedral. Després de venerar el Sant Crist que presidí aquella magna assemblea, vaig baixar a la cripta... Abans de posar peu en aquell lloc sagrat, amarat de temps i de fets, ja que no és altra cosa que la primitiva basílica tridentina, una inscripció, a una làpida, ferí els meus ulls. Jo voldria que avui, en aquesta festa, allò que deia la inscripció de la làpida, mudant el que s'ha de mudar, servesqui de pauta a les meves paraules:

"Aquí -deia la làpida- vora l'arca de Vigili, el primer bisbe, i les sepulcres dels seus successors, el poble tridentí és convidat a trobar-se a la casa pairal, a ca seva, és convidat a trobar-se amb les seves arrels, amb la seva identitat. Aquí la memòria dels nostres avis i els fets passats s'entrunyellen constituint un vertader avís i camí per a les nostres passes futures."

Aquí, per tant, i en aquesta festa, vora els sepulcres dels nostres reis, En Jaume II i En Jaume III, vora l'arca del primer bisbe Ramon de Torrella i dels seus successors, tots som convidats a trobar-nos a la casa pairal, amb les nostres arrels, a considerar els fets passats que constitueixen un veritable avís per a l'esdevenidor. Avui consideram les glòries d'un passat que, com ha escrit fa poc temps un canonge d'aquest capítol catedralici, no vol esser merament memòria, sinó consigna i deure que ens estimuli i ens faci vèncer les pe-

Jaume I entra a Ciutat de Mallorca per la porta de Bab al Kofol, després dita de Santa Margalida. Era el 31 de desembre de 1229 (Esbós de Faust Morell per a un finestral de l'antiga Diputació Provincial, avui seu del Cosell Insular de Mallorca..

reses -i els oblits- de la nostra terra.

Ens trobam reunits en una celebració de la nostra fe, per tant és des de la fe que hem de considerar aquest passat que no ha de ser merament memòria històrica; des de la fe i tenint com a rerefons el sínode que el nostre bisbe Teodor ha convocat que constitueix per a la nostra Església de Mallorca un vertader desafiament de cara l'esdevenidor, un vertader repte al nostre temps, i així, germans, aquesta memòria històrica es convertirà en una consigna i un vertader deure que ens estimularà.

Precisament avui, quan ressonà dins les murades de la ciutat sarraïna,

Aquí, per tant, i en aquesta festa, vora els sepulcres dels nostres reis, En Jaume II i En Jaume III, vora l'arca del primer bisbe Ramon de Torrella i dels seus successors, tots som convidats a trobar-nos a la casa pairal,

el primer crit de Santa Maria! renaixia, des de les cendres d'aquelles florents comunitats paleocristianes, que tanta relació tengueren amb les del nord d'Àfrica i amb sant Agustí; des del testimoni dels bisbes de les Balears, Elies, Macari i Opili, de fe ortodoxa, davant d'Hunneric, rei dels vàndals, renaixia la fe de Crist a Mallorca, es restaurava l'Església mallorquina!

El jove rei d'Aragó, En Jaume I, volgué respectar el regne que fins aleshores havia estat Mallorca, no l'adjuntà, no el vinculà a Catalunya. Després del títol reial d'Aragó hi posà el de Mallorca, del seu Regne dins la mar, i així ell s'anomenà Rei d'Aragó i de Mallorca, Comte de Barcelona i Senyor de Montpeller.

La Carta de Franquesa que donà el rei als pobladors mallorquins ha estat definida pels historiadors com a "revolucionària" en el sentit democràtic de la paraula; de "savi document que traspua vertadera llibertat", el qualifica el batle del Reial Patrimoni l'any 1914. Els pobladors mallorquins seran senyors absoluts dels seus béns, de les seves terres, no hi haurà a Mallorca domini feudal ni de cap altra casta! El poble serà lliure, vinculat tan sols al seu rei, vinculat amorosament al seu rei!

Quan aquí, a Mallorca, es restau-

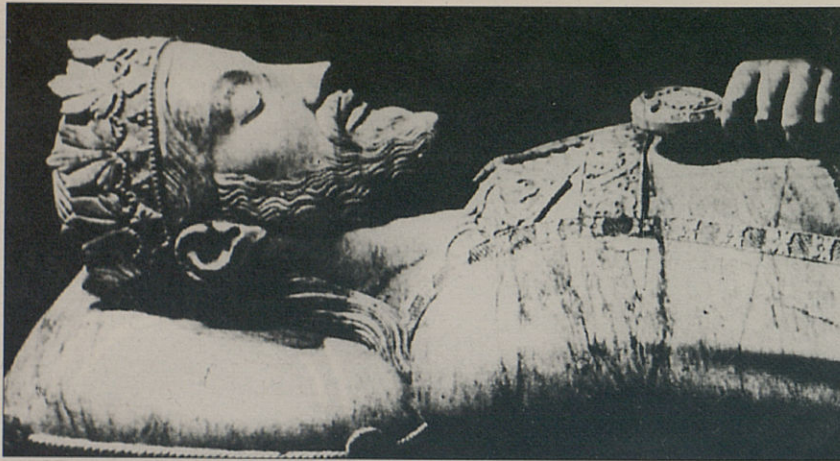
Un Clàssic Europeu

**LL
O
R
R
E
I
P
E**

Pianos Can Garcias
C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

La Carta de Franquesa que donà el rei als pobladors de Mallorca ha estat definida pels historiadors com a "revolucionària", en el sentit democràtic de la paraula. (Imatge jacent de Jaume I, en alabastre, restaurada per Frederic Marés. Tombes reials de la dinastia catalana al creuer de l'església de Santa Maria del monestir de Poblet.)

rava la fe cristiana, feia dos anys que regia l'Església universal el papa Gregori IX, aquell que havia estat el cèlebre cardenal Ugolino, amic de franciscans i dominics, amic personal de sant Francesc, de sant Antoni i de sant Domingo i que tingué l'alegria de canonitzar-los. Ell també volgué una Església mallorquina lliure, ell mateix lluità i s'esforçà perquè ho fos l'Església universal. Cap dels candidats proposats pel rei no fou elegit bisbe de Mallorca, ni Berenguer de Castellbisbal, confés d'En Jaume I, ni Bernat de Ribera, abat de Sant Feliu de Guíxols. Gregori IX consultà els bisbes de Vic i de Lleida, que no havien participat en la conquesta de l'illa, i el seu confés, Sant Ramon de Penyafort, i els demanà que trobassin la persona apropiada per a regir la novella Església de Mallorca, per a ésser el primer bisbe de la restauració. Aquest fou En Ramon de Torrella, a qui el Papa vinculà directament a la Santa Seu. En l'ordre religiós, l'Església mallorquina no havia de tenir cap subjecció a poders conqueridors ni a cap altre que no fos el mateix papa. Un Regne lliure amb una Església lliure.

La nostra Església, malgrat les foscors i els pecats propis d'una entitat administrada per homes dèbils com jo mateix, al llarg dels segles -ja

quasi vuit!- ha donat proves d'aquesta llibertat perquè ha donat proves d'autèntica vitalitat! Us convit, germans, a mirar els temps passats i a trobar-hi aquelles fites que ens estimulin de cara el futur.

De bell principi hem de dir que mentre la mediterrània era, en aquell segle XIII, escenari d'enfrontaments entre cristians i musulmans i que també els pontífexs romans veien amb mals ulls, fins i tot, les relacions comercials amb l'Islam; aquí, a Mallorca, Ramon Llull obria el camí a la idea del diàleg entre les dues cultures i a les relacions pacífiques i amoroses. És curiós veure que quan la cristiandat estava dividida i sofria aquella ferida sagnant i purulenta que fou el cisma d'occident de finals del segle XIV i principis del XV, i l'Església tenia dos i tres caps, i a molts de llocs hi havia greus enfrontaments, a Mallorca, que s'havia decantat per l'obediència d'Avinyó, hi arrelà fermament el culte i la devoció a la Immaculada, impulsat pel bisbe Lluís de Prades, camarlenc de Benet XIII -que, curiosament, era besnét d'En Jaume de Gotor, fill del rei moro vençut per En Jaume I- i era renovada fortament la fe amb la predicació de sant Vicenç Ferrer que començà l'any 1413. Quan la decadència religiosa afectarà tota Europa i la refor-

ma protestant esqueixarà la cristiandat, a Mallorca, tot i sofrint, la nostra Església, un fort relaxament en l'ordre religiós i de costums, una dona senzilla emperò plena de coratge que se sentia filla de l'Església, Catalina Tomàs, impulsarà, a causa de la seva amistat amb el bisbe Diego de Arnedo i la comunicació que tenia amb el confés del bisbe, P. Vicenç Matas, la reforma catòlica a la nostra illa i li donarà una empenta que durarà quasi un segle i mig.

I en el segle XVIII, quan naixeran aquelles idees filosòfiques del deïsmo, naturalisme i racionalisme que s'enfrontaran amb l'empobriment cultural dels nostres cristians i Mallorca patia les conseqüències de la Guerra de Successió Espanyola que havia provocat, fins i tot, l'exili del bisbe, quan a les tertúlies dels intel·lectuals es comentava que la ciència arraconaria la religió, a Mallorca es congriaven figures com fra Juníper Serra, el cardenal Despuig, el bisbe Nadal i a la nostra pagesia nai-

Quan al segle XVI la reforma protestant esqueixarà la cristiandat, tot i sofrint l'Església de Mallorca un fort relaxament en l'ordre religiós i de costums, Catalina Tomàs impulsarà la reforma catòlica i li donarà una empenta que durarà quasi un segle i mig.

El jove rei d'Aragó, En
Jaume I, volgué
respectar el regne que
fins aleshores havia estat
Mallorca,

xia la beata Francinaina que féu present i viva la caritat de Crist enmig del nostre poble.

I quan, en el segle següent, el XIX, s'aplicaran les idees del XVIII i serà un segle de descobriments, invencions i revolucions, emperò també un segle de greus mancances socials, la nostra Església, des de la fe, respondrà a aquestes mancances i aquí naixeran un floret de congregacions que acolliran pobres i malalts, marginats i menyspreats; congregacions que amb vertader amor cristià viuran per als més petits i començaran a concedir protagonisme a la dona dins l'Església. En aquesta lluita creixen als nostres ulls les figures de la venerable Alberta Giménez, sor Maria Rafaela de Campos i tantes altres que amb un treball humil emperò fecund feren créixer en veritat aquesta Església nostra.

Avui és un bon dia per veure amb tota la llum, amb tota la claredat que projecta la nostra història, que ara ens toca a nosaltres, que fidels a les nostres arrels hem de seguir un camí de veritat i l'esperança. No canviem la història, no ens recolzem en contarelles que no són les nostres. Siguem fidels a les nostres arrels, mirem el passat com a cosa viva, com a consigna i deure, així serem el que som i, en veritat, hem de ser. Com a creients, viurem la caritat de Crist, la vitalitat de la nostra germanor, i com a ciutadans viurem l'honoradesa i l'honorabilitat que són signes de justícia i pau, lligams de la nostra societat.

GROTRIAN-STEINWEG

Pianos Can Garcias

L'Obra Mestra

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Dels indis i de les causes justes

ANDREU SALOM I MIR

Sovint, quan pensam en Amèrica, tenim la tendència a centrar-nos en el gran espai que ha arribat a ocupar la colonització anglosaxona en aquelles terres. Tot endinsant-nos un poc en la història, la independència de les colònies que conformarà els anomenats Estats Units d'Amèrica, pels seus principis és considerada com un succeís revolucionari: sobirania popular, separació de poders, responsabilitat dels governants, llibertat religiosa, política i de premsa, igualtat natural dels homes, etc. Malgrat tot, l'abast d'aquests principis resultarà aviat força discutit.

El progressiu menysteniment dels ideals de la revolució i el naixent expansionisme de la nova nació fou contestat per il·lustres representants de l'esquerra liberal, entre els quals Henry D. Thoreau, que cridà a la desobediència civil (anys a venir, seria una de les claus fonamentals que inspiraria a M. Gandhi la seva resistència activa no violenta). Afirmà, el pensador nord-americà, que la democràcia comença on comença la desobediència i que sense individus disposats a cercar sempre el que és just mai no es podrà assolir una societat democràtica.

La gran expansió cap a les terres de l'oest (les grans companyies ferroviàries en foren una peça clau, amb les subsegüents cessions gratuïtes de terres per part de la república americana), féu que una veritable multitud ocupàs progressivament els territoris indis, la qual cosa provocà el desplaçament sistemàtic dels indígenes i llur progressiva extinció. És prou coneguda la imatge distorsionada que el cinema, via Hollywood, ens ha donat de la guerra continuada i genocida

contra els indis (els grans westerns fordians, amb John Wayne de protagonista principal, n'esdevingueren un instrument eficacíssim). Haurem d'esperar la dècada dels setanta, amb films com *Petit gran home*, d'Arthur Penn, per trobar documents visuals mínimament aclaridors del que realment va esser la colonització de l'oest.

D'altra banda, la gran allau immigratòria (entre 1940 i 1860 entraren als EE.UU. 25 milions de persones) provocà aviat tensions socials. Manta vegada l'actitud dels successius governs ianquis fou pregonament onerosa envers els immigrants. Sovintejaren contra aquests els assassinats i execucions (considerades, en justícia, com a crims d'Estat). Casos com el del dirigent obrer, compositor de cançons revolucionàries i cantant d'origen suec, Joe Hill (precursor dels cantants crítics i inconformistes, com Woody Guthrie i Pete Seeger) afusellat pel seu prestigi i combativitat el 1915, o dels dos anarquistes italians Sacco i Vanzetti, executats, com Hill, per llurs idees (1927), són prou eloqüents. Talment com passà en el cinema respecte el genocidi indi, els anys setanta veren la "rehabilitació" de tots tres (la justícia del Poder i el poder de la justícia). El cinema europeu s'hi interessà, i es realitzaren dues magnífiques pel·lícules: *Joe Hill*, de Bo Widerberg, i *Sacco e Vanzetti*, de Giuliano Montaldo. Joan Baez -ningú millor que ella- compongué i interpretà les cançons principals dels dos films.

Quan, a l'acabament de la II Guerra Mundial, començà l'anomenada "Guerra freda", pocs nord-americans podien preveure l'abast i les serioses conseqüències internes d'aquesta no-

va etapa. Després de Roosevelt, l'estigma més gran no fou esser nazi, sinó comunista, etiqueta aplicada a tots els dissidents, a tots els qui començaven a llucar que "el gran somni americà" podia convertir-se fàcilment en un horrible malson. El senador republicà Joseph R. McCarthy, des del 1947 president del comitè d'activitats anti-nord-americanes, va ser l'organitzador de la campanya anticomunista que, durant gairebé deu anys, inhabilità i condemnà a l'ostracisme nombrosos polítics, escriptors, científics i artistes, els noms dels quals eren apuntats en les tristament llibretes negres. Com un dels fets més ignominiosos d'aquesta cacera de bruixes cal destacar l'execució (1951) dels esposos Rosenberg. Les protestes internacionals, com en ocasions anteriors, no foren escoltades.

Però, justament, l'Amèrica del Nord blanca i anglosaxona no s'ocupà -no s'ocupa- solament dels comunistes, sinó també dels negres i els *chicanos*, dels insubmisos i els pacifistes, dels crítics i els inconformistes, dels rodamóns i els *lumpenproletaris*, etc. No és estrany que sigui la pàtria dels *beatniks* (aquells joves existencialistes dels anys 50 que fugien permanentment, retratats per Jack Kerouac en *On the road*), del moviment hippy i els utòpics d'una Arcàdia feliç en una societat opulenta. I, encara, de la guerra del Vietnam, amb totes les seves conseqüències, i de la lluita pels drets civils i polítics de les minories racials. Tot plegat ens remet al profund desencant per l'*American Way of life* i la vindicació dels esperits lliures i les causes justes.

FULL INFORMATIU

Núm. 12 c/ Impremta, 1 - 07001 Palma - Tel. 72 32 99 - Fax 71 93 85 Març 1996

El nou equip

Aquesta és la nova Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear elegida a l'Assemblea General de socis celebrada l'onze de desembre de 1995. Aquest serà l'equip que dirirà l'entitat fins al 31 de desembre de 1999.

Joan Gelabert i Mas

Vicepresident

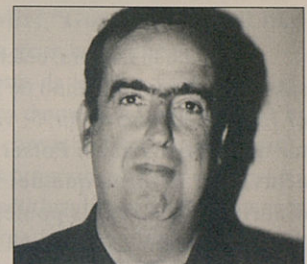
Maria de la Salut. (1956) Catedràtic d'Ensenyament Mitjà de Llengua Catalana. Forma part de l'equip promotor d'activitats juvenils als instituts (Banc de Dades, El País a l'Escola, Club Trenta-1...). Membre de la Junta Directiva des de 1991.

Gabriel Matas i Mas

Tresorer

Palma.(1950) Professor mercantil i economista. Cap del departament Financer- Tresoreria de Telefònica a Balears.

Francesc Bujosa i Homar

Secretari

Esporles (1947). Catedràtic d'Història de la Ciència (UIB). Metge. President del XX Congrés de Metges i Biòlegs en Llengua Catalana

Antoni Mir i Fullana

President.

Palma (1956). Filòleg. President de LLULL. Federació d'Entitats Culturals dels PPCC (1992-93). Soci fundador de Voltor, Associació per la Normalització lingüística als mitjans de comunicació. Directiu de l'OCB des de 1982 i president des de 1991.

Miquel Company i Florit

Vocal

Sant Joan.(1959). Encapçala la delegació de l'OCB al seu poble. Impulsor de la revista *Mel i Sucre*, és també president de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca des de 1995.

Maties Oliver i Castanyer

Vocal

Sóller (1943)Advocat, assessor d'associacions empresarials d'allotjament turístic. Promotor i secretari executiu de l'associació Voltor. Directiu de l'OCB des de l'any 1983.

Catalina Valriu i Llinàs

Vocal

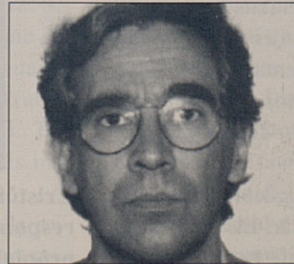
Inca (1960). Filòloga.Professora de Literatura Popular i Literatura Infantil catalana a la UIB. Des de 1987, amb el nom de Catalina Contactes, treballa per la revitalització de la narració oral, contant contes a escoles, biblioteques i centres culturals dels Països Catalans.

Catalina Moner i Mora

Vocal

Palma (1957). Mestre i professora d'institut. Forma part del moviment d'Escoles Mallorquines.

Sebastià Frau i Gayà

Vocal

Palma (1953).Advocat. Directiu de l'Associació Voltor.

Jordi Caldentey i Mas

Vocal

Manacor(1964). Empresari. Promotor cultural. Col·labora assíduament als mitjans de comunicació amb articles d'opinió.

Maria Tous Fernández

Vocal

Manacor (1941). Pedagoga. Directora del CP Felip Bauçà (aquest centre forma part de les escoles que fan *immersió* a Mallorca

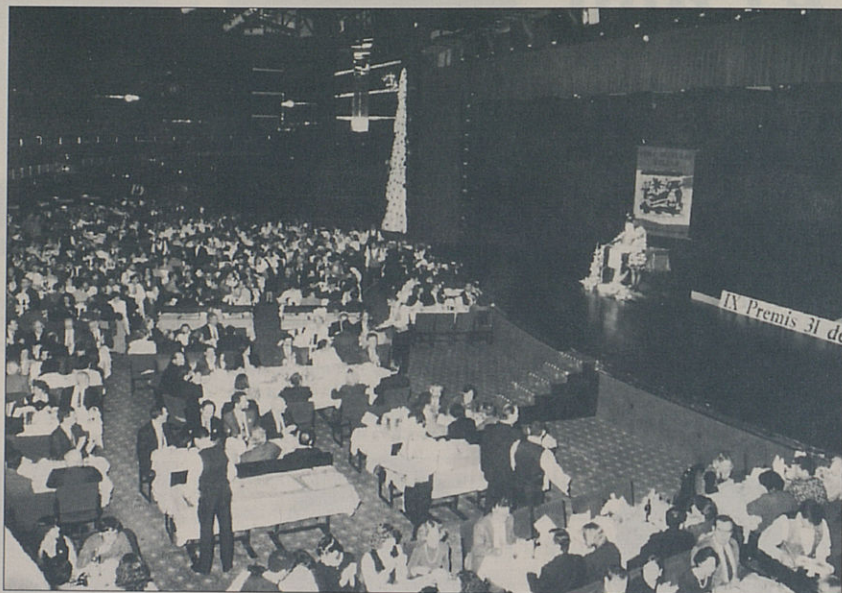
Una nit per a l'esperança

MIQUEL JULIÀ PROHENS, FOTOGRAFIES DE JOAN CELIÀ

La Nit de la Cultura, celebrada a la sala Palladium del Casino de Mallorca el 15 de desembre de 1995, va presentar uns matisos nous. Potser eren els efluvis de la torxa que del 21 al 23 d'abril va recórrer els pobles de Mallorca. Potser era la remor del Manifest que el 6 de maig, de mà en mà de milers de ciutadans, arribà al Consolat de Mar.

Cal significar el president Cristòfol Soler. Era una presència desintoxicant. Gabriel Cañellas, en dotze anys, no havia acudit mai a un acte convocat per l'OCB. També hi eren el conseller de Cultura, Educació i Esports, Bartomeu Rotger; el batle de Palma, Joan Fageda; el Delegat de Cultura del CIM, Damià Pons; el rector de la UIB, Llorenç Huguet; el prior del santuari de Lluc, Gaspar Alemany; diputats, consellers, regidors i membres de les executives dels partits polítics balears (Mateu Morro, Sebastià Serra, Pere Sampol, Cecili Buele... del PSM; Joan March, Andreu Crespi... del PSOE; Pilar Ferrer... del PP); batles i regidors de diversos ajuntaments.

Representava la Generalitat de Catalunya el conseller de Cultura, Joan Guitart. També hi eren presents el rector de la Univ. Autònoma de Barcelona, Carles Solà; Frederic Jaume, de la Univ. Jaume I (Castelló); Josep M. Pons, de la Univ. de Barcelona; el president i directius de la Fundació Guillem Cifre de Colonya, Martí Torrandell i Martí March, i el jurat qualificador del «Premi Guillem Cifre de Colonya», Gabriel Janer Manila, Ramon Bassa i Rosa Mut; Marta Luna, de l'Editorial La Galera; Jordi Carbonell, de la Fundació Jaume I; Joan Francesc Mira, president d'Acció Cultural del País Valencià; Jordi Bonet, directiu d'Omnium Cultural, Marià Serra i An-

toni Munné, de l'Institut d'Estudis Eivissencs; els màxims directius de les més de 100 entitats que procedents de Catalunya, Andorra, la franja d'Aragó, el País Valencià, les Balears i el Roselló es disposaven, el dia següent, a prendre part en el I Congrés Cívic d'entitats culturals i de joventut; representants de moltes entitats ciutadanes del món veïnal, de l'empresa, de l'ensenyament i, òbviament, les delegacions de l'OCB a les ciutats i pobles de Mallorca. Els conductors de l'acte foren Miquel Piris, presentador de TV3, i l'actriu Rosanna Pastor, protagonista del film de Ken Loach, *Tierra y Libertad*.

Reproduïm alguns dels parlaments que es varen pronunciar. Els de Cristòfol Soler, president de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; Lluís Recoder, diputat de CiU i ponent del Grup Parlamentari Català en Telecomunicacions i Infraestructures de la Comissió del Congrés que elaborà les

lleis de la TV per cable i TV locals; Joan Martí Castell, president del Institut Lluís Vives; i, Antoni Mir, president de l'OCB

Cristòfol Soler: "Són els ciutadans els responsables d'impulsar la cultura pròpia"

Veig amb satisfacció que iniciatives de caire cultural com aquesta demostrin una vitalitat excepcional. En els temps que corren, en què molts de decebuts parlen de la postració de les

lletres o auguren una agonia de la paraula impresa, per mor de l'expansió imparabile de la cultura fàcil de la imatge, m'alegra comprovar, davant expressions com la d'avui, que la salut de la paraula és bona i que n'hi ha per molt de temps.

No ens enganyem, qualsevol avanç en matèria cultural té darrere la societat civil. Són els ciutadans i les entitats a les quals donen suport, els responsables del respecte, el manteniment, l'afecte i l'impuls de les manifestacions de la cultura pròpia. És per això que vull felicitar l'Obra Cultural Balear, i a tots els seus responsables: per celebrar amb una festa, la novena, l'entrega d'uns premis que reconeixen els valors de la narrativa, la poesia, la investigació històrica, la recerca en el camp de la música o del teatre, que sorgeixen d'una societat que manifesta sense complexos la seva cultura. (...)

Però darrere aquests premis, per la voluntat de l'entitat que els convoca, hi ha la intenció clara d'afavorir l'ús normal de la llengua catalana. És a dir, l'ànim explícit de promoure la utilització de la llengua pròpia, la que parlem i sentim cada dia, aquesta vegada, però, en el registre més alt d'expressió lingüística. Això és, tal com feren els poetes, els historiadors, els narradors o els humanistes que he esmentat abans i que, amb encert, heu triat per personatitzar els diversos guardons.

No vull incitar que cap altra veu se sumi al renou que sentim sobre l'anomenada "qüestió lingüística". Quan hi ha tant de renou, no es pot pensar i, a fi de comptes, el que celebrem avui són manifestacions del pensament, que es fan en una llengua determinada, la nostra, i en un temps concret, el nostre. Si guai com sigui, estic convençut que els ciutadans d'aquestes illes continuaran nodrint el nostre patrimoni narratiu, poètic, historiogràfic o teatral. Tot això, gràcies a una llengua que és instrument de cultura.

I per acabar, només em queda reiterar la meva enhorabona als que sustenten aquests premis i a tots aquells que integren la llarga llista de guardonats. Enhorabona, i gràcies.

Lluís Recoder: "La comunicació és

decisiva per el futur de la nostra llengua

(...) La Llei de la TV. Local, diu que tots els municipis podran tenir fins a dues llicències de TV locals. Aquí es va plantejar una gran batalla en el Congrés dels Diputats, i haig de dir que la va plantejar el nostre Grup parlamentari gràcies a la insistència, la tossuderia i la decisió de l'OCB, la gran batalla que va ser la defensa de la possibilitat de l'existència de les TV d'àmbit insular. Pensem que és un fet molt important, perquè aquesta Llei, que inicialment no ho preveia sinó que ho prohibia, finalment obre la porta a l'existència de les TV d'àmbit insular, és a dir, que Mallorca, Menorca, i Eivissa podran tenir la seva pròpia televisió, una televisió que, òbviament, haurà de ser en la llengua catalana, en la llengua pròpia de les Balears. Ara només cal que el Govern Balear legisli sobre aquests temes perquè en té la competència,

(...)

Joan Martí: "Reapareixen actituds amenaçadores per la integritat lingüística"

L'agraïment en nom personal i de les catorze universitats que componen l'Institut Joan Lluís Vives, alguns rectors i vicerectors de les quals avui són aquí, a l'OCB per aquesta distinció. Ens sentim profundament satisfets perquè sabem que és una distinció que honora altament ja que coneixem el prestigi i el reconeixement que s'ha guanyat l'OCB, no sols en el territori insular sinó també fora seu.

L'Institut Joan Lluís Vives ja saben vostès que té com a objectiu enfortir uns lligams, que no s'havien d'haver afluixat mai, entre les universitats dels territoris que compartim una mateixa història lingüística i cultural; fer-ho a través de diversos àmbits -n'han estat citats alguns-: l'àmbit de la telemàtica, l'àmbit de la coordinació en les publicacions, de la coordinació en les activitats universitàries d'estiu; també el de la programació d'una planificació lingüística comuna i una projecció cultural de la nostra llengua...; tot això ajuntat, òbviament, amb la col·laboració principal en allò que és la funció de la universitat, és a dir, la docència, la recerca científica, tecnolò-

gica i artística i la gestió dels recursos materials i humans.

Antoni Mir: "Govern i Consell han creat una gran esperança"

Després de les eleccions del propassat mes de maig, a partir d'agost hi ha hagut canvis al front de les institucions. Els programes del Govern balear i del Consell Insular de Mallorca tenen, entre altres factors, una amplíssima coincidència amb els principis bàsics que des de sempre ha propugnat l'OCB en matèria lingüística, cultural i nacional. Ho celebrem de bon de veres perquè ja passava d'hora que no s'hagués produït encara cap convergència i perquè creim que és allò més convenient per a tots els ciutadans de les Illes Balears.

Govern i Consell han creat una gran esperança. No volem ni pensar que, després, pugui venir la decepció. Confiam que d'una vegada per sempre es garantirà que la nostra llengua sigui la llengua de l'escola, amb uns mínims assegurats a tots i a cadascun dels centres escolars de les Balears; que amb la nostra llengua tendrem una TV de Mallorca, i passes a la premsa i a la ràdio, a la publicitat, a les sales de cine...; que hi haurà iniciatives que n'assegurin l'ús oficial exemplar i l'hàbit social.

(...) I per a fer costat i per a empènyer en aquesta direcció, anunciam la convocatòria de la II Diada per la Llengua i l'Autogovern per a la primavera vinent. Si hem de jutjar per la gran assistència que ens heu dedicat en l'acte d'avui, amb aquest local tan ple i amb tant d'entusiasme com ens heu manifestat, crec que podem pensar que aquesta segona vegada l'haurem encertada perquè s'hi sumaran absolutament tots els agents socials i institucionals. Serem tota la societat en marxa per reclamar els drets que ens corresponen com a poble. Això no ha fet més que començar. (...)

Ponç Pons va rebre el Premi de la Fundació Guillem Cifre de Colonya, destinat a una obra per a lectors infantils i juvenils. Li va lliurar el Vice-president de la Fundació, Pasqual Oliver. Ramon Bassa ve llegir l'acta del veredict

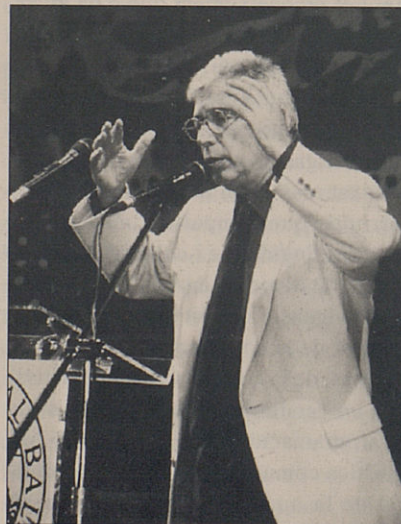
La Fundació Jaume I, de Barcelona, declarà guanyadora del Premi Sanchis Guarner l'obra "Panorama de la història de la llengua", de la qual són autors Antoni Ferrando i Miquel Nicolàs, professors de la Universitat de València. Jordi Carbonell els lliurà el guardó.

Enrevoltat de joves actors estudiants de batxillerat, Joan Lacomba va recollir el Premi Emili Darder concedit per la tasca dinamitzadora de teatre en català que ha duit a terme principalment a l'Institut Guillem Sagrera.

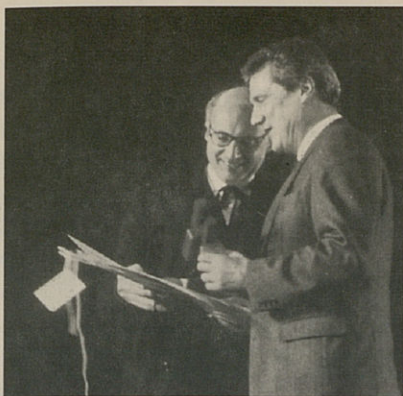
Xesc Forteza, actor i autor. L'OCB va voler significar amb la distinció que li concedí els 53 anys de permanència en el primer pla de l'escena mallorquina.

Raimon, trenta anys de recitals a Mallorca. Va ser rebut amb extraordinari afecte i va correspondre cantant a *cappella* "Al meu país la pluja".

El presentador de TV3 Miquel Piris i l'actriu Rosanna Pastor tengueren al seu càrrec la conducció de l'acte.

El Premi Francesc de Borja Moll va ser concedit a l'Editorial Moll, seixanta anys editant llibres en català des que el 1934 En Francesc de B. Moll va posar en marxa la impremta. Francesc Moll va rebre el premi de mans de Joan Miralles, director de Lingüística General i Literatura Catalana a la UIB.

Taula d'autoritats. Hi podem veure Cristòfol Soler, president del Govern; Antonio Mancha, regidor en representació de la batlessa de Calvià; Bartomeu Rotger, conseller de Cultura; Llorenç Huguet, rector de la UIB; Joan Fageda, batle de Palma; Joan Guitart, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i Antoni Mir, president de l'OCB.

Representants de les entitats ciutadanes que feren possible la Dia de la Llengua del 6 de maig i el Correllengua del mes d'abril, rebren a l'escenari del Casino el reconeixement dels assistents.

Tots els premiats i homenatjats durant la Nit de la Cultura

Ferran Gomila lliura el guardó del Premi Josep M. Llompart a Andreu Murillo, a qui es va voler significar la tasca que ha duit a terme a Menorca, des del seu àmbit d'ensenyant i historiador, en favor de la normalització de la llengua i la identitat nacional.

El Premi Bartomeu Oliver de cultura popular va ser per al grup musical UC que al llarg dels anys ha recuperat i difós innumerable temes eivissencs. UC va començar a actuar en la dècada dels 60, amb Victori Planells, Joan Moreno i Isidor Marí. Avui Isidor Marí ocupa un alt càrrec en la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

L'escriptor Jaume Pomar va rebre de Francesca Company el Premi Miquel dels Sants Oliver pel treball d'investigació *La raó i el meu dret. Biografia de Llorenç Villalonga*, que tracta d'explicar alguns dels episodis més contravertits del novel·lista mallorquí.

Un trimestre d'activitats

Actes del "31 de desembre" a Inca i Manacor

El 30 de desembre de l'any passat, l'Obra Cultural Balear va celebrar a la sala d'actes de "Sa Nostra" de Manacor un acte que volia ésser un precedent per commemorar els anys vinents la Diada de Mallorca del 31 de Desembre. Després d'un discurs ofert per Jordi Caldentey sobre la conquesta de Mallorca, es va projectar un reportatge audiovisual de l'Escola Municipal de Mallorquí de l'Ajuntament de Manacor. El vídeo mostrava amb tota casta de detall els motius i els preparatius de la conquesta de Mallorca, els incidents que hi va haver en aquella hora sublim de la història nostrada, així com les posteriors conseqüències polítiques, socials, demogràfiques, econòmiques, culturals i religioses que va tenir la nostra instal·lació de la nostra nissaga a Mallorca.

També el passat dia 30 de desembre se celebrà a la plaça de l'Ajuntament d'Inca un acte en record de la reconquesta de Mallorca. Hi assistiren unes setanta persones que presenciaren l'arribada de la bandera, portada per dos joves i acompanyada per una colla de xeremiers. Després, es llegí un manifest per part d'un membre de l'OCB d'Inca, i finalment tots ple-gats cantàren la Balanguera.

Homenatge a Joan Estelrich Artigues.

Amb motiu de la celebració del cent anys del seu naixement, el poble de Felanitx va retre el passat mes de gener un homenatge a Joan Estelrich Artigues. Estelrich fou delegat d'Espanya a l'Unesco i una de les grans figures mallorquines d'aquest segle. El felanitxer va destacar dins el món del periodisme, la literatura, la diplomàcia i la política, i fou un dels

intel·lectuals més importants de la cultura catalana del segle XX. L'homenatge a Joan Estelrich va consistir en una ofrena floral a la seva tomba al cementiri municipal del poble, acte al qual varen assistir representants del Consell Insular de Mallorca, l'Ajuntament de Felanitx, associacions de veïnats, la Capella Teatina, la tercera edat, membres del PSM i del PSOE. Ignaci Guardons Cambó, diputat del Parlament de Catalunya, va parlar sobre la figura de Joan Estelrich al que considerà com un home que a la seva vida havia tingut moments de llum i moments d'ombra. "Crec que s'han de resaltar els punts positius de la seva vida", explicà Guardons. Per la seva part, la presidenta del CIM, Maria Antònia Munar manifestà: "El nou Govern del CIM vol retre homenatge aquelles persones que han contribuït a l'edificació del nostre país".

Campanya de l'ABC contra el president Soler i l'OCB

El ple de l'Ajuntament de Vilafranca de Bonany va acordar declarar perso-

na *non grata* el director de l'ABC, Luís Maria Anson, pels seus atacs al President Soler i a l'Obra Cultural Balear.

Les places de secundària seran bilingües el pròxim curs.

Totes les places catalogades com a bilingües de l'actual EGB que passen a ESO (Educació Secundària) es mantendran com a tals. A més, es farà una catalogació també com a bilingües de les places de professorat d'institut a tot l'ensenyament secundari. Aquestes mesures seran aprovades per la comissió mixta MEC-Govern per tal de que puguin ésser aplicades el pròxim curs escolar. Aquesta decisió adoptada pel MEC respon amb part a les converses que a començament de febrer mantengueren Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear, i una representació de les Escoles Mallorquines (agrupa 200 escoles que fan ensenyament total o parcial en català a Mallorca) amb Bartomeu Llinàs, director provincial del MEC.

Renovació a l'Obra Cultural de Formentera.-

Després d'alguns anys d'inactivitat, l'Obra Cultural de Formentera ha renovat la seva estructura amb el canvi dels seus càrrecs directius. Santiago Colomer, un jove formenterenc llicenciat en història, n'és el nou president. Segons Josep Lluís Ribas, portaveu de l'OCB, el motiu de resorgiment de l'associació cultural és la commemoració del repoblament de l'illa de Formentera ara fa 300 anys. Al decurs de 1996, l'OCB s'encarregarà d'organitzar un acte mensual relacionat amb l'esdeveniment històric. L'entitat formenterenga té la intenció de constituir una plataforma oberta a totes les associacions culturals per la celebració del 300 anys. L'artista local i professor d'institut, Enric Riera, ha estat el creador del disseny del logotip de l'efemèride.

L'OCB demana les televisions insulars i la TV de Mallorca

L'Obra Cultural Balear visità el Conseller d'Obres Públiques, Bartomeu Reus, titular del departament que ostenta les competències en matèria de comunicacions, per tal de demanar-li que en el desplegament normatiu de la Llei de televisions locals per ones terrestres, publicada al BOE del 27 de desembre passat, es prevegi l'existència, al costat d'emissores d'abast municipal i comarcal, de les televisions insulars, que, sobretot per manca de TV pròpia de les Illes Balears, han de jugar un paper essencial en la divulgació i la defensa de la llengua i la cultura pròpies; la creació d'un espai informatiu, d'oci i de formació propis, l'impuls del sector audiovisual balear; i sobretot en la vertebració del país i l'orgull i el sentiment de pertinença a una comunitat de tots els mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers.

L'OCB es basa en la previsió legal que les comunitats autònomes poden autoritzar cobertures que superin l'àmbit estricte general que fixa la Llei 49/95 per "característiques de

proximitat territorial i d'identitats socials i culturals" de grups de municipis.

L'OCB es va entrevistar també amb la presidenta del Consell Insular de Mallorca, Maria Antònia Munar, per fer-li present la importància d'una TV Insular de Mallorca, la gran conveniència d'un acord interpartidari i interinstitucional per fer-la possible, demanar-li suport a la idea, anunciar la campanya d'ampli suport de la societat civil que es posarà en marxa tot d'una, i arribar a aconseguir un instrument televisiu modern, sòlid i pluralista que reflectesqui la realitat i les aspiracions del poble de Mallorca i de les Balears.

Segons l'Obra Cultural Balear, no es pot deixar passar la darrera oportunitat de crear aquestes TV si no volem quedar despenjats del món comunicacional, tecnològic i cultural dels nostres dies.

Concurs de pintura organitzat per l'OCB i ESRA

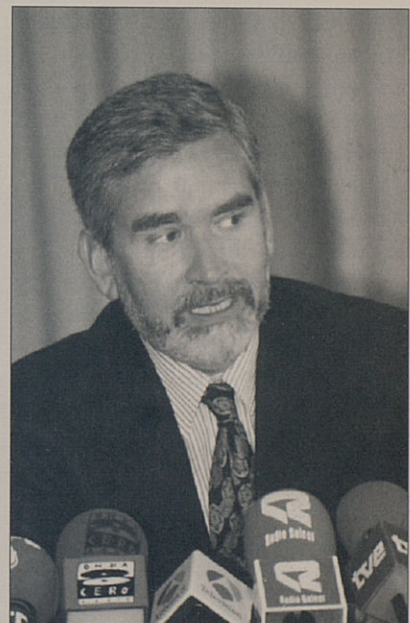
L'Obra Cultural Balear i l'Associació de Residents Angloparlants, ESRA, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Calvià, varen organitzar un concurs de pintura per a estudiants mallorquins. L'entrega dels premis es va fer a la sala d'actes municipal el 31 de gener.

El president de L'OCB s'entrevista amb Lerma i Alborch.-

Antoni Mir, president de L'OCB s'entrevistà a Madrid amb Joan Lerma, ministre d'Administracions Públiques; i, Carme Alborch, ministra de Cultura. Mir visità al ministre d'Administracions Públiques per tal d'explicar-li la posició de l'Obra Cultural Balear respecte a la necessitat d'aprofundiment de l'autogovern de les Illes Balears i la seva plena consideració de "nacionalitat històrica".

Dins la línia del manifest "Volem Comandar a Ca Nostra" i la Plataforma Cívica que li donà suport.

Carmen Alborch també rebé el president de l'Obra Cultural Balear que anava acompanyat per tres representants de la Federació Lull. Mir explicà a Alborch la necessitat de fer avinent l'obligació constitucional de l'Administració central de promoure eficaçment les llengües i cultures no castelles de l'Estat. Antoni Mir informà la ministra dels resultats de la iniciativa plasmada a la publicació *Conocer la lengua y la cultura catalanas* (subvencionada pel Ministeri a l'època de Jorge Semprún), i, al mateix temps, demanà col·laboració per a la pròxima celebració d'un Simposi Internacional sobre Llengües Minoritàries.

Va morir el Pare Capó

El passat dia 5 de febrer va morir a Santa Maria del Camí Mn Josep Capó Joan, soci fundador de l'Obra Cultural Balear. L'OCB comunica a tots els socis i simpatitzants el seu sentiment per la pèrdua de qui va fer tant pel nostre país i la llengua catalana, i s'uneix al dolor de la família.

I Trobada d'Entitats Cíviques

Es crearà una xarxa informàtica d'interrelació

EM

La necessitat d'intercanviar més informació fou una de les conclusions a la què s'arribà al decurs de la Trobada d'Entitats cíviques. Es tracta de comunicar les activitats en curs i els projectes existents a fi de facilitar la cooperació més ampla entre uns i altres, tant en cadascun dels àmbits sectorials concrets, com entre entitats d'àmbits diferents.

Durant la reunió es va acordar establir un punt d'informació i coordinació inicial a l'OCB, que s'ocuparà de recollir les dades sobre les primeres activitats d'interrelació, remetre-les a totes les entitats que estiguin interessades a participar-hi i dinamitzar les cooperacions que sorgeixin. Complementàriament es pensà convalidar les entitats interessades a promoure en el seu àmbit sectorial i territorial la incorporació a aquesta xarxa d'entitats, especialment entre

sectors organitzatius poc representats en aquesta primera trobada.

D'altra banda, es proposà que la coordinació de les activitats de projecció exterior de les entitats cíviques i

Es promourà la cooperació en tots els àmbits de la cultura i la societat

culturals siguin coordinades a través de la Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR), constituïda recentment.

La Trobada d'Entitats cíviques arribà a la conclusió que és necessari plan-

tejar a la Universitat de les Illes Balears (UIB) la proposta d'establir una xarxa informàtica d'interrelacions entre entitats cíviques i culturals en el marc de l'espai telemàtic que l'Institut Joan Lluís Vives té projectat constituir proximitament.

Dins el marc de la Trobada es decidí també concretar alguna activitat conjunta per a aquest any, la qual amb un lema comú i una imatge compartida serveixi de referent públic per a la nova xarxa d'interrelació. Les primeres activitats suggerides es refereixen a actes d'afirmació lingüística i de solidaritat en defensa dels drets culturals.

Amb motiu dels Premis 31 de desembre d'enguany, es celebrarà la segona Trobada d'Entitats Cíviques.

Paral·lelament es va celebrar a La Porciúncula la II Trobada d'Entitats Juvenils.

Entitats participants

I Trobada d'Entitats Cíviques

Institut d'Estudis Eivissencs, Associació s'Atalaia, Plataforma per la Llengua, Fed. Ass. de Pares i Mares d'Alumnes d'Eivissa, Moviment de Renovació Pedagògica, Acció Cultural de Menorca, Acció Cultural de Menorca, Ateneu Sa Sínia, Fons Menorquí de Cooperació, FOCIR, Centre UNESCO de Catalunya, Veïns Sense Fronteres, SUS- Balears, Aliorna, Col·lectiu de Festa, Centre de Lectura de Reus, Fundació Ciutat de Valls, Institut d'Estudis Ilerdencs, Omnium Cultural, Ass. Cívica per la Nor. del Valencià, Escola Valenciana, Federació d'Ass. per la Llengua, Ass. Josep Climent, Mancomunitat Cultural de la Marina Alta, Acció Cultural del País Valencià, Ass. cultural Alambor, Cord. d'Alumnes, Pares i Professors de l'ensenyament Públic en Valencià, Col·lectiu de la Llengua i la Cultura de Castelló, Societat Andorrana de Ciències, Centre de Cultura Catalana d'Andorra,

Fed. Ass. de Veïns, Fed. de Música i de Ball Mallorquí, GOB, OCB, Santuari de Lluc, STEI, Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació, PROSUD, Ass. d'Amics del Poble Saharàui

II Trobada d'Entitats Juvenils

GOB, Bloc d'Estudiants Independentistes, Ateneu 31-D, Grup Excursionista de Mallorca, Unió de Pagesos Joves, Joves d'Obra Cultural Balear, Joves de Mallorca per la Llengua, Grup Blanquerna, Club Trenta-1, Escoltes de Mallorca, Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana de Mallorca, Acció Ecologista Agró, Associació Professional d'Educadors Socials, Grup Josep Espasa, Fòrum Cristià, Bloc d'Estudiants Agermanats, Associació d'Estudiants Nacionalistes, Moviment d'Objecció de Consciència, Centre Excursionista de Castelló, Acció Cultural del País Valencià, Bloc de progrés Jaume I, L'Esbarzer, Plataforma per la Llengua,

Fundació per la Pau, Passatge, Ecoconcern, Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai, Moviment de Centres d'Esplai Cristianes (MCEC), Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi, Cultura Cat, Cristianes per la Insubmissió, Associació d'Estudiants Progressistes-Associació Catalana d'Estudiants (AEP-ACE), Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), Estudiants Nacionalistes (EN), Ecolleure, Associació d'Estudiants Ciències de la Salut (AECS), Escoltes Catalans, Movibaix, Esplac, Centre Excursionista de Catalunya (CEC), Unió Excursionista de Catalunya (UEC), ADENC, Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius (CEPA), Moviment per la Pau-AOC, Dep. de Joventut de la UGT, Hora-3, Randa, Azimut-Club Muntanyenc Hospitalet, FE-EC-Comissió Monitors Excursionisme, Escola Iniciació a l'Excursionisme i a l'Educació Ambiental, Justícia i Pau.

M. Lange: "M'aixec de bon matí per veure sortir el sol"

MIQUEL V SEBASTIAN LLAMBIAS

Marianne Lange és una pintora alemanya afincada a Mallorca. Viu amb el seu marit, Michael Lange, a un xalet de Cala Murada, ple de sol, alegre, envoltat d'un jardí que tots dos cuiden minuciosament ("ens duu molta de feina", comenten), un jardí florent, amb caminois, pedres de la mar, llimoneres, buguenvíllees, hibiscos, xiprers... A les sales interiors de la casa, ornamentada amb rams de flors, mobles alemanys de vímet, catifes perses, hi resten penjades a les parets les darreres obres de Marianne: paisatges mallorquins pintats del natural, composicions figuratives de tema lliure que porten el segell quiditatiu de la mà de l'artista: l'enlluernament nòrdic davant la nostra llum.

Els Lange, amabilíssims, fugen

del prototip fixat pels tòpics que ens hem fet dels estrangers que ens visiten, perquè ells, parella exemplar, es volen integrar dins la societat mallorquina. Coneixen tota l'illa, senten predilecció pel Pla, la Mallorca fonda, van a matances i saben cuinar tumbet i llampuga, i estudien la llengua del país. En aquesta entrevista ella m'ha parlat en el mallorquí que aprèn i jo he intentat introduir a la conversa el meu poc alemany que sé. Els dos hem fet el que hem pogut, ens hem esforçat i hem somrigut, ens hem comprès en el gest i la mirada, cadascú ha sentit cruixir les meninges de l'altre i, vista l'extensió de conversa que hem aconseguit, jo diria que el resultat ha estat més bé discret, però encoratjador i sobretot gra-

tificant.

Marianne és persona sensible, de cor tendre, tan transparent com els colors a l'aigua de les seves aquarel·les o el blau dels seus ulls, que desitjaria tenir castanys o negres, com els dels mallorquins. Tant ella com Michael són bondadosos i hospitalaris, fidels als amics, però també poden ser crítics i escèptics quan cal, a vegades forçats pels desencisos.

Tenim la conversa a la sala d'estar de ca seva, a la caiguda del sol, mentre darrere els vidres els colors de Cala Murada juguen amb les primeres ombres de les llargues nits d'hivern:

- D'on és vostè?

- Vaig néixer a Kassel, on es fa la famosa Documenta, una ciutat to-

talment destruïda durant la segona Guerra Mundial i reconstruïda amb grans avingudes i edificis moderns. Després, quan em vaig casar, vàrem viure a Friburg, al sud d'Alemanya, fins que el 1994 ens vàrem mudar a Mallorca.

- Des de quan es va sentir atreta pel món de l'art?

- Ja de molt nina. Tenia cinc o sis anys i com que a Alemanya quasi sempre plou i moltíssims de dies no podia jugar en el jardí de ca meva, em dedicava a dibuixar. Era una cosa que m'apassionava. Com que a ma mare sempre li ha agradat pintar, m'animava. A l'escola tenia bones qualificacions a les assignatures de dibuix i educació artística. Podríem dir que ha estat una activitat que he practicat sempre.

- Va tenir professors especialitzats?

- Sí, un professor meu va ser Alfred Götte, un bon aquarellista de la

"M'encanta el paisatge ple de llum"

ciutat de Grebenstein, que em va ensenyar infinitat de coses. He estat en contacte amb ell prop de vint anys.

- A quins artistes admira?

- Sobretot Renoir i Manet. De Mallorca em plauen Coll Bardolet i Maria Vich.

- S'ha dedicat sempre professionalment a la pintura?

- Oh, no! He estat molt gandula! Però mai no he deixat la pintura. A les vacances anàvem a Itàlia i aprofitava per a pintar molt: ha estat quan més he pintat. Record, al saló d'un hotel de San Remo, unes flors molt boniques i uns nins jugant al meu costat: em vaig posar a pintar-les i

els nins deixaren de jugar i es posaren a pintar amb mi. A Friburg, el baró Adrian von Holzinger, propietari d'una bodega de vins d'Ehrenkinchen, em va comanar unes noves etiquetes per a les bombolles del seu vi. La presentació es va fer amb gran fastuositat al seu castell de Bollschweiler.

- Quan va ser la primera vegada que va venir a Mallorca?

- Fa vint-i-cinc anys, quan era joveneta, a Portocolom. Em va encantar el caràcter de la gent, les manifestacions populars, els balls, les tradicions... Llavors, quan ens vàrem casar, anàrem a Eivissa de viatge de nuvis. Més endavant, un treballador que ens estava restaurant el parquet de la nostra casa d'Alemanya, ens va dir que tenia una casa a Mallorca, a Son Serra de Marina, i li vàrem llogar per a tres setmanes. Ens varen agradar tant aquelles platges quasi solitàries que, després d'aquesta experiència, decidírem venir a viure a l'illa. M'encanta el paisatge ple de llum. A vegades m'he aixecat de bon matí només per veure sortir el sol. Gaudesc de pintar els núvols tenyits de taronja, amb fines veladures de violeta...

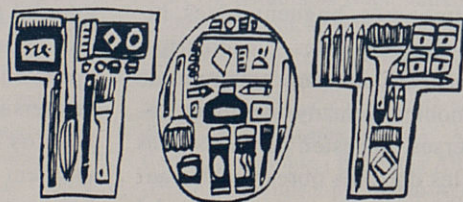
Ara prepara la seva primera exposició individual a Mallorca, concretament a les sales de la Casa de Cultura de Felanitx, organitzada pel Centre Cultural, sota la direcció del senyor Antoni Vicens, on adesiara es mostren les obres de tants d'artistes estrangers que, enamorats de la nostra terra, hi cerquen el paradís.

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 2 i SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

Miquela Rovira, una dona positiva i optimista

CARME VIDAL JAUME

Miquela Rovira, quan va morir dia 18 de març de 1993, un mes abans de complir els 94 anys, tenia quatre coses dins el calaix de la taula de nit: un exemplar de la Constitució, la Internacional, la Balanguera i un poema titulat *La viuda roja*, original de Rosa Colom, militant d'Esquerra Republicana, qui també patí persecució i exili. Crec que aquestes quatre coses expressen allò que la caracteritzà tota la vida: la fidelitat. Fidelitat a les llibertats, fidelitat a la lluita per la defensa dels més desheretats, fidelitat al seu país i a la seva llengua, i fidelitat abnegada al seu marit, Emili Darder; i, en el fons de tot, una fidelitat permanent a si mateixa.

Afegim que la Balanguera l'acompanyà sempre durant la seva llarga vida, tant a l'exili com aquí. Un altre poema important per a ella fou *Lo pi de Formentor*, que li servia de bàlsam en els moments de desànim.

Havia nascut a Ciutat el 22 d'abril de 1989, filla de comerciants catalans establerts a Mallorca. Els seus pares tenien una botiga de peces

Josep Rovira, radiòleg, en lloc de cobrar els honoraris d'un pacient afecte al règim franquista, li demanà un passaport per a la seva germana i neboda. Fou així que Miquela Rovira i Emília Darder pogueren sortir de Mallorca. (Miquela Rovira, el dia de Reis de 1991, amb paquets dels obsequis que va rebre).

de pell d'alta costura a la plaça de Cort. La seva infància, adolescència i primera joventut fou la pròpia d'una nina filla d'una família burgesa, més bé conservadora. Anà als col·legis de La Puresa, Sagrat Cor i Pont d'Inca. Fins als 20 anys passà els estius a Deià, on conegué Emili Darder i Cànaves qui més tard serà en el seu marit.

Una vegada casats, es convertí en la col·laboradora d'Emili Darder en el consultori mèdic i laboratori d'anàlisis clíniques, instal·lat en una part de les dependències de la casa on vivien, la qual havia estat el regal de noces de Tomàs Darder, pare d'Emili, situada al carrer Antoni Planas Franch, 27, de Ciutat, avui encara ocupada, com és de tots sabut, per l'exèrcit espanyol. Val la pena precisar que les seves tasques al laboratori eren importants: s'encarregava de la seva organització: compres de material, pràctiques de laboratori, comptabilitat, etc. En aquella època, els anys 20, no hi havia analistes als pobles, cosa que significava per a la gent de la part forana, en molts de casos, haver de passar tota una nit en

Optica Susa

MULTIOPTICAS

**50 ANYS
AL VOSTRE SERVEI**

**50 ANYS
AL VOSTRE SERVEI**

carro, o en altres rudimentaris mitjans de transport per arribar a Ciutat el matí a bona hora. A causa de l'estat lamentable en què acudien alguns malalts, Miquela Rovira habilità unes habitacions al costat del laboratori a fi d'evitar incomoditats als pacients. Mai no cobrà per aquesta ajuda. Ja començam a trobar el seu esperit solidari que no abandonarà mai.

Fins l'any 1936 dugué una vida relativament tranquil·la i anònima al costat del seu marit. És cosa sabuda que no pujà mai al cotxe oficial mentre Emili Darder fou batle. La vida de Miquela Rovira pròpia d'una família benestant, es trasbalsà l'any 1936. Llegim en un trosset de paper que guardava entre les coses més íntimes: «detenido el 19 de julio, a las 4 de la tarde, llevado al Hospital Civil hasta el 29 de julio de 1936 que lo trasladan a Bellver, del 12 al 20 de diciembre traslado de Bellver al Hospital», escrit en espanyol perquè probablement era còpia d'un document redactat en aquesta llengua. També podem llegir en un altre paperet: «21 de julio de 1936. Bando del Estado de Guerra en el B.O.E. de la Provincia nº 10.929», on es publica la confiscació dels béns d'Emili Darder. La comunicació del comís li fou feta per Ramón Franco que anava acompanyat per un grup de falangistes armats. Només quedà sense decomissar una plagueta d'estalvis de la seva filla Emília, de la qual visqueren mare i filla fins que partiren a l'exili. Ramon Franco li advertí que només disposava d'unes poques hores per

Emili Darder i Cànaves, metge i analista, acadèmic en medicina i cirurgia, president de l'Associació per la Cultura de Mallorca, dirigent del Partit Republicà, membre redactor de l'Avantprojecte de l'Estatut d'Autonomia, en els anys que va ser batle de Palma.

abandonar ca seva *sólo con lo puesto*; hagué per tant d'abandonar la casa i totes les pertinences, inclosos els llibres que constituïen una de les biblioteques privades més importants de la ciutat, la valuosa col·lecció de fòssils, el laboratori, el parament de la casa, les pintures, etc.

Vaig llegir en un article publicat a la premsa local que Miquela Rovira passà aquell vespre cremant documents comprometedors. Segons les fonts de la família no eren fitxes polítiques sinó històries clíniques. Mi-

quela Rovira havia plantat cara a Ramon Franco i a tot l'escamot armat dient que no permetria que la intimitat de les persones, reflectida en aquelles fitxes, fos violada. Emili Darder, en la seva preocupació per millorar les condicions de vida dels ciutadans, duia a terme tasques de prevenció de malalties infeccioses, entre les quals la tuberculosi i la sífilis. També es preocupava de la inspecció sanitària de les escoles, una preocupació que no es limitava només a tenir cura de la salut dels alumnes i dels mestres, sinó també del material escolar i dels menjadors. Els principis ètics d'Emili Darder no li permetien practicar la doble moral: la prostitució era un fet que no tan sols no es podia ignorar, sinó que se l'havia de dotar de protecció sanitària a l'abast en aquell moment. Els documents comprometedors que va cremar Miquela Rovira aquell vespre eren les històries clíniques de prostitutes i dels clients que s'havien vist afectats pel contagi de malalties venèries. Com és fàcil d'imaginar, entre aquests clients n'hi devia haver de tots els colors polítics.

Tot l'entorn de Miquela Rovira s'agregjà cada vegada més fins el 24 de febrer de 1937 en què fou afusellat Emili Darder, i el fet de convertir-se en una vídua d'un republicà no representà cap millora per a la seva difícilíssima situació. No va rebre la més mínima casta de compassió dels cercles socials que la coneixien. A més a més, i això pot ser una de les coses que més l'afectaren, algunes

EDICIONS
DOCUMENTA BALEAR

Pas d'en Quint 5, entresol 3
07001 Palma
Tel. (971) 71 81 23

FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra
cultura estam al vostre servei

Demanau informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

persones amb qui havia compartit anys de forta amistat li feren el buit talment com si es tractàs d'una malalta infecciosa.

Miquela Rovira decidí deixar Mallorca, cosa que no era gens fàcil per a una dona tan significada. L'atzar volgué que el seu germà Josep Rovira, radiòleg, tractàs un dels feixistes del moment, i quan aquest li demanà els honoraris el metge respongué que no volia cobrar res, només dos passaports, un per a la seva germana i l'altre per a la seva neboda.

Amb els doblers que li donà son pare, l'avi Rovira, partí cap a l'exili el 23 de març de 1937, primer a França (Marsella, Burdeus, París, Niça...). Quan se li acabaven els recursos, vivint a Niça, tengué un rampeu de valentia i humor -el sentit de l'humor no l'abandonà mai- i decidí prendre els tapins i anar al casino de Montecarlo a jugar-s'hi els darrers doblers. De totes maneres Miquela Rovira, que era una dona que tocava molt de peus en terra, adoptà unes certes mesures d'assegurança i demanà als altres exiliats amb els quals compartia la casa

si, en el cas de perdre tots els doblers, els donarien menjar. Com era lògic d'esperar, respongueren que sí. Dit i fet, anà a Montecarlo i encertà dos plens, un dels quals amb els números 24-2-37: segurament va pensar que aquelles xifres, que corresponen a la data de l'afusellament del seu marit, li donarien la resposta i la sort que necessitava. Amb el guany

Dona intel·ligent, havia aconseguit una àmplia cultura personal mitjançant la constant lectura i el coneixement que li proporcionaven els viatges

aconseguit va poder partir cap a Veneçuela, on passà la major part de la resta de l'exili. A Niça, la seva filla havia conegut Emílio Cano, fill també d'un altre batle republicà, en aquest cas de Villaviciosa, que els havia presentat Bernat Jofre. Es casaren l'any 1938 a Veneçuela.

Quan hem parlat del trasbalsament que s'havia produït en la vida de Miquela, no pensàvem només en les doloroses circumstàncies de l'assassinat del seu marit i altres quinze parents, alguns d'ells molt pròxims, amb la pèrdua del seu patrimoni més íntim, amb el terrible camí de l'exili i tot l'enfilall de penoses circumstàncies que hagué de superar, sinó que també volíem subratllar que Miquela Rovira recollí el testimoni i la pràctica d'unes idees republicanes d'esquerres que havia convertit en una senyera quotidiana: la lluita per una societat més igualitària i més justa, la lluita per la defensa dels més desheretats, la lluita per totes les llibertats, i la lluita per la nostra minoritzada i

perseguida cultura. Aquest va ser el teixit de tota la seva existència. Prengué consciència del seu paper històric envers la recuperació de la dignitat dels represaliats, paper que li va ser reconegut; era conscient que havia de lluitar perquè la sang del seu marit no s'hagués vessat debades, sinó que fos una llavor que dóna fruit.

Em contava Carme Cano que en el barri de Caracas on vivien, anomenat "la pequeña España" pel gran nombre d'exiliats espanyols, Miquela posava a tot volum de tant en tant l'himne de Riego perquè els altres veïnats republicans l'escoltassin. També que en el dia de la festa nacional de Veneçuela, en què era costum que els estrangers penjassin les seves banderes respectives, ella era la primera en penjar la republicana que havia hagut de confeccionar personalment.

Dona de gran intel·ligència, havia aconseguit una àmplia cultura personal mitjançant la constant lectura i el coneixement que li proporcionaven els viatges, parlava correctament, a més del català i el castellà, diversos idiomes. L'any 1942 entrà a treballar, en un gest de solidaritat per ajudar la seva família, a l'empresa més important de Veneçuela d'importació de material per a pròtesis dentals i en poc temps es convertí en la persona de major confiança, exercí un càrrec de gran responsabilitat i pel seu domini de l'anglès s'ocupà de la importació de materials dels Estats Units. També intervingué en l'organització del personal. Hagué de dei-

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles

- Estanteries Emmagatzematge
- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13 CIUTAT

jar la feina en tornar a Mallorca.

L'any 1950, als 51 anys, tornà a Mallorca on dugué una vida discreta però activa. Ajudava la família en l'educació dels néts i després dels re-nets. Gran lectora de premsa, volia estar al dia de tot el que passava. En els darrers anys del franquisme era assídua lectora, a més de la premsa diària, de les publicacions més progressistes com *Triunfo*, *Cuadernos para el diálogo*, etc. Retallava tot allò que li interessava, com per exemple el procés 1.001. Durant la transició, a una edat força avançada, assistí a tots els mítings i no dubtà a prestar ajuda als grups polítics d'esquerres que la hi sol·licitaven. La seva col·laboració va ser sempre en tasques discretes perquè no volia figurar.

Voldria tornar una mica enrere i recordar el 18 d'octubre del 1936 quan hagué d'abandonar el domicili amb les mans damunt el cap. Aquell dia pogué endur-se'n, amagada, una claueta que Emili Darder guardava sempre a casa seva per raons de seguretat, la clau de l'arxiu del despatx del batle de l'Ajuntament. Miquela no l'entregà als feixistes i la conservà curosament, primer durant l'exili i després aquí en retornar, i en les primeres eleccions democràtiques celebrades després de la mort del seu marit, en un gest simbòlic digne de tota la seva trajectòria de fidelitat a la voluntat popular, la lliurà a Ramon Aguiló, el primer batle democràtic de Palma després d'Emili Darder.

Dia 24 de febrer de 1977 féu ce-

Palma, 1948. Durant el temps d'exili, Miquela Rovira, viuda d'Emili Darder, va venir a Mallorca a visitar els familiars perquè coneguessin els néts Emili Miquel, Ferran i Albert.

lebrar un funeral en l'aniversari de la mort del seu marit a l'església de Santa Catalina Thomàs, de Ciutat, el primer oficiat en memòria d'una persona assassinada pels feixistes. La premsa de tot l'Estat se'n féu ressò, i a partir d'aquell moment d'altres vídues i familiars de víctimes de la repressió franquista arreu de l'Estat feren el mateix.

Ja més endavant, en ocasió del referèndum sobre l'entrada d'Espanya a l'OTAN, també mantengué una postura ferma de persona d'esquerres, i vaig poder llegir un preciós document, escrit de la seva mà, que deia el següent:

Referèndum OTAN. Emili Darder hauria dit no a l'OTAN, com hauria dit no a la guerra i a les armes i els doblers que s'han de destinar a

l'exèrcit els hauria destinat a la cultura, la ciència, l'educació perquè sempre deia que amb educació s'haurien evitat les guerres. Miquela Rovira també diu no a l'OTAN, a les guerres i a les armes.

Els darrers anys de la seva vida, quan les forces li començaven a flaquejar, els dedicà quasi íntegrament a conservar viva la memòria del seu marit. Es passava hores amb les coses que el recordaven: els seus papers, la bala que el matà, un mocador xopat amb la seva sang, un ble de cabells que la filla havia tallat al seu pare, amb l'excusa que eren blancs, el dia abans d'aquell 24 de febrer de 1937 que la nina sabia que era el de la darrera nit perquè la seva mare li havia dit.

EL MIRALL

**AMB EL
SUPPORT DE**

Fundació Congrés de Cultura Catalana

Ses Puelles

Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1r - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

1996, any dedicat a les rondalles mallorquines

CB

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha decidit dedicar el 1996 a la commemoració dels 100 anys de l'Aplec de Rondaies Mallorquines d'en Jordi des Recó. A més de donar a conèixer els contes populars mallorquins, l'objectiu de la celebració és promoure l'ús del català mitjançant la lectura de les rondalles.

Enguany fa cent anys de la publicació del primer volum de l'Aplec de *Rondaies Mallorquines d'en Jordi des Recó*, de mossèn Antoni Maria Alcover i Sureda (Manacor, 1862-Palma, 1932).

Mossèn Alcover, al llarg de la seva vida, va realitzar dos treballs de gran importància per a la llengua catalana: el Diccionari català-valencià-balear i l'Aplec de Rondaies Mallorquines. Aquest aplec està format per 270 narracions i esdevé una de les col·leccions de contes populars més importants i completes d'Europa i la més extensa publicada en català.

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha editat aquest any una agenda dedicada al món de les rondalles mallorquines. La presentació d'aquesta agenda, que va tenir lloc a finals del mes de desembre de l'any passat, va servir per anunciar el 1996 com a any dedicat a la commemoració dels 100 anys de l'Aplec de *Rondaies d'en Jordi des Recó*.

Segons Bartomeu Rotger, conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, "l'extraordinària difusió que durant aquests cent anys han tingut les rondalles mallorquines de mossèn Alcover, les quals durant molt de temps han estat un dels pocs documents que han permès als mallorquins entrar en contacte amb la

Acompanyat del Director General de Política Lingüística, Jaume Barceló, i del Director General d'Educació, Jaume Casanovas, el Conseller de Cultura, Educació i Esports Bartomeu Rotger presenta el programa institucional per a commemorar els cent anys de l'Aplec de *Rondaies Mallorquines* de Mn. Antoni M. Alcover.

Bartomeu Rotger:
"l'extraordinària difusió que durant aquests cent anys han tingut les rondalles mallorquines de Mossèn Alcover, justifiquen aquest homenatge que les institucions de les illes volen retre a l'autor"

seva llengua, justifiquen aquest homenatge que les institucions de les illes Balears volen retre a l'autor de les rondalles".

D'altra banda, el conseller de Cultura assenyala que "la commemoració d'aquest centenari té un objectiu triple: el primer, la divulgació entre les noves generacions d'aquestes narracions tan populars; en segon lloc, establir-ne el valor literari i, en conseqüència, reivindicar per a mossèn Alcover la categoria literària que es mereix, i que no sempre se li ha reconegut i, per últim, promoure l'ús del català mitjançant la lectura de les rondalles, ben adient com a eina normalitzadora.

Les institucions que formen part de la Comissió Organitzadora han

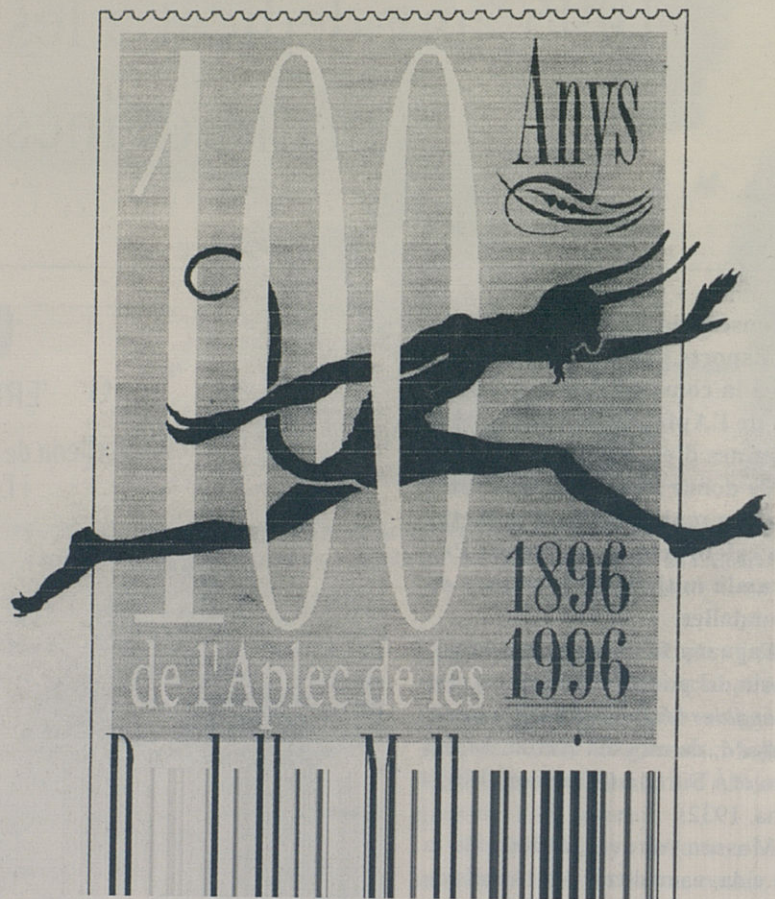
elaborat un programa d'activitats per a tot l'any i han acordat el disseny d'un logotip que representarà totes les activitats que es duuguin a terme amb motiu de l'Any de les Rondalles, el qual apareixerà en totes les publicacions i també s'editarà en camisetes, en punts de llibres, en adhesius, etc.

D'aquest programa, el conseller de Cultura n'ha destacat els dos concerts que va oferir Maria del Mar Bonet: el primer a Manacor dia 2 de febrer, data que coincideix amb el dia en què va néixer mossèn Alcover i el segon dia 3 de febrer a l'Auditori de Palma. Bartomeu Rotger explicà que "aquest recital se centra en el disc de la cantautora mallorquina *Bon viatge faci la cadenera*, un doble LP produït l'any 1990 amb el suport de la Conselleria de Cultura, el qual inclou cançons escrites per Gabriel Janer Manila, cinc de les quals són adaptacions directes de rondalles d'en Jordi des Recó.

Al llarg de l'any es presentaran publicacions diverses, com són l'edició d'una biografia de Mn. Alcover realitzada per Gabriel Janer Manila, la publicació de l'epistolari familiar de mossèn Alcover, a càrrec de l'Ajuntament de Manacor, i l'edició de material didàctic entorn de les rondalles.

A tots el pobles de les illes es duran a terme escenificacions teatrals de les rondalles i un cicle de conferències sobre el tema. L'Institut d'Estudis Baleàrics organitzarà unes jornades amb la participació d'especialistes a escala internacional. I, també, es preveu l'edició d'una guia d'excursions pels paisatges on mossèn Alcover fa discórrer les seves narracions, coordinada pel professor Gaspar Valero.

L'any de celebració es clourà amb una gran exposició de tots els materials relacionats amb el món de les rondalles, inclosos els que s'hagin anat elaborant al llarg d'aquest any. Aquesta exposició tindrà lloc a Sa Llotja entre el mes de novembre i desembre i el comissari serà Gabriel

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha editat un logotip commemoratiu de l'Aplec de les rondalles.

Formen la Comissió organitzadora: la Conselleria de Cultura, els consells insulars, l'Ajuntament de Manacor, la UIB, l'OCB, la Fundació "La Caixa", "Sa Nostra" i experts en l'estudi de les rondalles.

Janer Manila.

Les institucions que formen part de la Comissió Organitzadora per a la commemoració dels 100 Anys de l'Aplec de Rondalles d'en Jordi des Recó són la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, els consells insulars de Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera, l'Ajuntament de Manacor, la Universitat de les Illes Balears, l'Obra Cultural Balear, la Fundació "la Caixa", "Sa Nostra" Caixa de Balears i experts en l'estudi de les rondalles: Gabriel Janer Manila, Josep A. Grimalt, Maria de la Pau Janer, Catalina Valriu, Gaspar Valero, Francesc Moll, Miquel Riera, Antoni Tugores i Jaume Guiscafré.

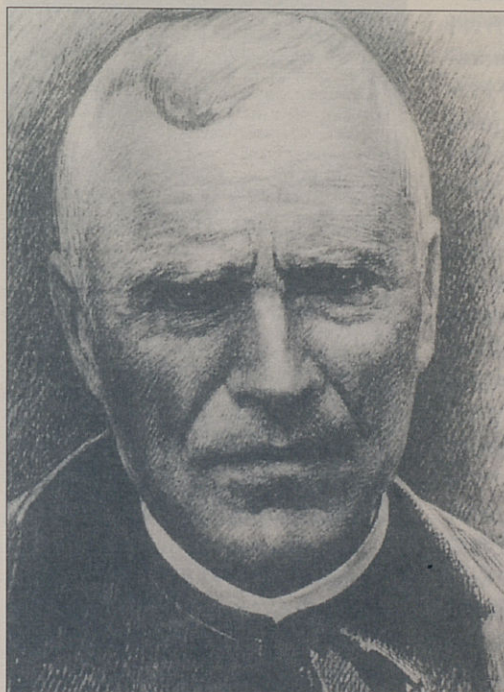
Evocació de la pàtria del Beat Romeu

La ruta de les tres valls: Llívia, Aran i Andorra, tres cors catalans en el Pirineu

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

A començaments de la dècada dels 70 vaig fer de director, per un breu període, d'un motel a la localitat de la Seu d'Urgell. Jo ja coneixia Andorra, però em mancava aprofundir una mica més en la seva geografia i conèixer alhora altres llocs igualment espectaculars, autèntics països enmig d'altíssimes muntanyes, a cavall entre Catalunya i França. No em faltaren ocasions i ara, passats tots aquests anys, havent retrobat les notes d'aquells dies i d'aquelles experiències, pens que és bona cosa fer-ne la descripció, tot aprofitant la recordança diàfana que encara puc oferir.

Com a nadiu d'una vall, la de Sóller, i veí, per tant, de la de Vallde-mossa, on havia visitat la Cartoixa moltes vegades, i, especialment, la seva farmàcia conventual del segle XVIII, vaig voler saber com era la que mostren a la vall de Llívia, dins la comarca de la Cerdanya o, més aviat, dins França, ja que es tracta d'un enclau ben curiós, només afegit a Espanya pel cordó umbilical de la

Jacint Verdaguer, el poeta popular, místic i èpic, que descobrí el beat Romeu a la vall de Llívia i li dedicà uns dels seus més bells poemes.

seva carretera. L'explicació del misteri és fonamentalment històrica.

Quan se signà el Tractat dels Pirineus el 1659 entre França i Espanya, això és durant el regnat de Felip IV, el Rosselló i el Conflent passaren

a pertànyer als francesos, així com també una part de la Cerdanya, és a dir, la vall de Carol fins a Puigcerdà, i el territori situat al nord del torrent del Mal Pas fins el coll de la Creu de Mayans. El resultat d'aquesta dispo-

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CAMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

**ES
REFUGI**

NOVA ADREÇA

VIA SINDICAT, 21 PATI INTERIOR
(ANTIC EDIFICI DEL SINDICAT DE FORA)

Tel. 71 67 31 • PALMA

sició eren trenta-tres pobles del rei d'Espanya que passaven a França. Aleshores, quan estudiaren els mapes, els ministres, varen veure que Llívia no era un poble sinó una ciutat, títol rebut molts anys abans de l'emperador Carles I. La discussió fou curta, ja que els mateixos juristes francesos, escrupolosos amb la lletra del tractat, exclamaren: -On a dit vil·lage, pas ville... I d'aquesta manera, Llívia és una illa de la Catalunya espanyola dins la Catalunya francesa.

Però anem ja a la vall de Llívia i contemplem els esplèndids panorames que presenta als visitants... Prades verdes on pasturen les vaques, muntanyes nevades al fons, cels lluminosos d'un blau pàl·lid i pur, boscos d'avets i faigs, estores de gespa clapejades amb fileres de pollancre i freixes i, en resum, tota una simfonia de verds que deixava boacabadats els nostres grans poetes i escriptors d'ahir, com Jacint Verdaguer i Antoni Maria Alcover, entre molts d'altres que penetraren dins la majestuositat immensa dels Pirineus.

I és Verdaguer qui, admirat d'aquestes terres d'esglesioles i monestirs romànics, evocà, en un dels seus més bells poemes, la figura del Beat Romeu, monjo de Sant Domingo, que morí amb fama de benaventurança:

"En la plana de Cerdanya
hi ha de Llívia, el poble antic,
partint-se França i Espanya
lo seu camp hermós i ric;
Sant Romeu allí naixia,
bella flor del Pirineu..."

Els Pirineus són més un nus entre la Catalunya Nord i la Catalunya Sud que una muralla separant Espanya i França.

Tot arribant a la població, no són menys d'admirar els seus carrers de suau capamunta, amb edificis de llargues balconades de ferro. Veig alguna casa noucentista que em recorda els meus carrers sollerics, i a una cantonada hi ha un rètol on puc llegir: Sareja, 2 km. Hi arribarem a peu, després, si Déu vol.

Sareja o Cereja és un llogarret que es troba també dins aquest territori de 13 km² en forma de mitja lluna. Tota la població que puc trobar aquí és un miler d'habitants, amables amb el viatger i fets de matèria saludable dins un clima atemperat, un ai-

re fi i una terra sucosa. Tan sucosa com el Prat del Bou, o les terres que rega el Segre o el seu afluent, l'Er, autèntics vergers treballats amb tota la cura d'aquells que saben que tenen tot el temps del món. I és que Llívia, ciutat i rodalies, conviden sens dubte a la contemplació, a la vida contemplativa, ja que cada bany de verdor i de llum acaba per omplir els ulls del curiós amb un vel gairbé sedant. Vida contemplativa com la del personatge lloiat per Jacint Verdaguer: Dins l'antiga Carcassona donant l'ànima al Senyor, volà a rebre la corona que ha trenat amb tanta amor; mor tenint en sa agonia el rosari per trofeu...

Però el meu trofeu no serà cap rosari. Més aviat unes targetes postals, alguns embotits locals que compraré a una xarcuteria que fa xamflà als baixos d'una casa rústega, i les fotografies que, supòs, em deixaran treure de *Ca'l Potecari...* També hi ha d'haver temps per a menjar una escudella de llegums i un parell de truites al forn, tot acompanyat amb mitja ampolla de Perelada, que és un dels vins que més es beuen per aquí.

Abans de posar remei a la fam i de cercar un seient a l'hostal, visitam, de bon grat, la històrica església, de la qual veim, des de lluny, el campanar, amb finestrons d'espitllera com un petit bastió fortificat. Pugem, doncs, a contemplar aquest temple que és un llibre obert.

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

Michael de Montaigne: un esperit lliure i independent

JOAN BARCELÓ I COLL

“Il y a quelque apparence de faire jugement d'un homme par les plus communs traits de sa vie; mais vu la naturelle instabilité de nos moeurs et opinions, il m'a semblé suouvent que les bons auteurs mêmes ont tort de s'opiniatrer a former de nous une constant et solide contexture.”

(Michael de Montaigne, 1533-1592, en «Essais» Livre premier.)

Fins aquí, en aquesta sèrie d'articles que duen el títol genèric de «Figures i paisatges», ens hem atès fonamentalment a les intencions que, pel que fa als personatges, indicàvem en el petit pròleg que els encapçalava, iniciats amb un escrit sobre Josep Pla a El Mirall-50. Els trets predominants a l'hora d'escriure'ls han estat el coneixement més o menys directe del personatge per part meua, el seu veïnatge vital o determinades afinitats electives.

Amb el mateix esperit, sembla raonable ara tractar de parlar també de persones i obres que, més allunyades en el temps o l'espai, no deixen de tenir un gran interès i capacitat de suggestió. Com sempre, aquest interès serà personal i no necessàriament objectivable o normatiu. A hores d'ara, crec haver fet ja ben evident que és molt perillós, fins i tot èticament insà, l'escriptor que escriu des de o per a l'Objectivitat i la Veritat, en majúscules. La raó, el seny, el sentit comú (ja se sap, tan poc comú, malauradament), el joc mental, l'associació d'idees i la mateixa capacitat per a expressar la realitat hi poden patir bastant. En tot cas, crec que és sa no oblidar que la veritat difícilment és unívoca. Més aviat el camí

aconsella l'esforç de maleabilitat i la consideració del fons polièdric, i mostrar, així, les ambigüitats i les contradiccions en un procés continu de formació i definició de conceptes i significats.

En aquesta sèrie, ja en la nova orientació, m'agradaria incloure-hi alguns autors clàssics dins el camp del pensament, de l'assaig innovador, del món de la ciència i, en general, de l'expressió de l'escriptura. Flaubert, Stendhal, Goethe, els germans Mann, Musil, Cervantes, Sòcrates, Einstein, Unamuno, Ortega y Gasset, Ramon Llull, Arnau de Vilanova o Michael de Montaigne en podrien ser alguns.

Començarem avui per aquest darrer, el senyor Michael de Montaigne. Els motius són més que obvis: la seva preeminència i particularitat. Cult, forjat en el llatí des dels seus inicis pedagògics, amb una molt estimable formació renaixentista, un

sentit crític obert, lúcid i despert, molt bregat en les relacions que comporta la navegació humana i les formes de la política (va ser alcalde de la seva ciutat, Burdeus), esperit de rebel·lia interna, amb mesura, claredat i sinceritat de judici, agudesa d'anàlisi i sensualitat descriptiva, Montaigne va vessar a balquena totes aquestes qualitats en la seva escriptura higiènica, moderna, divagatòria, plena d'enginy i afany de precisió que li van permetre dur la flexibilitat conceptual del llenguatge fins als límits de la creació assagista en què defineix meàndricament el seu pensament, o manera de pensar, i expressa la maduració de les pròpies experiències, la forma d'entendre la vida i les seves eventualitats. Així, en un determinat moment, es tanca en el castell per viure immers entre els seus llibres, els seus coneixements i experiències, per emplenar de cites clàssiques i saviesa divagatòria i moderna les elucubracions que, a dret fil dels esdeveniments i dels temes que van fluïnt progressivament, omplen el seu món interior. El resultat: un llibre, un sol i magnífic llibre, *Essais*, que va fer i refer contínuament al llarg dels anys.

A patir d'aquest llibre, l'escriptura serà distinta. Trenca els motlles de la dualitat món-jo, amb tast genèsic personal i visió globalitzadora. L'esfera del jo, el marc del propi individu, les eventualitats més minses, transcendents i intranscendents, les fluctuacions dels fets i del pensament formen la trama interna i el fons vital de les divagacions del personatge. L'època en què visqué (1533-1592) és crucial, els tombants de l'Edat

Mitjana i el desenvolupament del Renaixement. El seu llenguatge és el francès que just està naixent i formant-se com a llengua de cultura, enfront el llatí tradicional que tan bé coneixia i dominava Montaigne. Això, juntament amb la seva posició mental independent, va ser una eina fina i imprescindible per a la identitat de la seva obra d'afluència ondulatoria. El que més destaca és el procés continu d'elaboració ajustada del pensament, a través dels meandres del llenguatge. Així va néixer aquest corpus únic, ple de variacions i trencaments. Tracta un tema i, més enllà el reprèn. Cerca i troba. El to és col·loquial, sempre carregat de maduresa. Mostra el teixit d'associacions d'idees, la bellesa de la immediatesa, la sensualitat, la precisió conceptual i el desig de presència i d'individuació.

Per què Montaigne, que inicia la forma moderna del llenguatge i del matís divagatori, perdura tan actual i suggeridor al llarg del temps? Si analitzam amb detall anatòmic l'entre-

llat de la seva obra veiem que sempre està fregant el perill catacúmbic de la pedanteria. S'endinsa i buida el sac dels coneixements en els paranyes de l'excés cultural i de la saviesa. Però, en surt victoriós, vivifica i rejuveneix el llenguatge i li dona contingut. El seu pensament s'omple de mollesa sensual. El secret, doncs, és l'estil: fi, esmolat, vivaç, vulgar quan cal, carregat de citacions. Conjuga gràcia expressiva, modernitat i obertura d'idees, coneixement històric, llibertat de pensament i un fons revulsiu de visió conservadora. És difícil trobar un magma semblant. Mostra la impudícia de parlar clarament sobre ell mateix, amb ets i uts de totes les funcions vegetatives i espirituals. Llegit fora de context, pot semblar un autor groller i vulgar, que en el conjunt de la seva obra mostra afinació i cohesió interna, finalitat conceptual, gràcia expositiva i comprensió crua i entranyable de la naturalesa humana.

Els *Essais* seran sempre un llibre per rellegir, de capçalera de llet. En-

tre d'altres raons perquè sabeu que l'autor no us fallarà. Us dirà la seva de tot allò que li consulteu, el que pensa i com ho pensa, amb sinceritat i coneixement de causa. Us donarà l'opinió i hi farà mil voltes. Hi tornarà contínuament al llarg de l'obra, fins i tot amb acritud. Sempre veureu el procés propi de formació de l'opinió i el fons del coneixement. En això crec que hi ha la seva modernitat d'home antic i actual i la força de la seva atracció que dona vivacitat a l'estil. Difícilment trobareu un escriptor en el qual vagin més unides les aspiracions vitals, el pensament contrastat i la potència del llenguatge personal. És per la modulació del llenguatge, increïblement sensible i aguda, per on arriba la modernitat de concepció i per on deixa veure l'entrejoc de la seva visió del món, sempre tan planera d'exposició com rica de matisació, experiència, cultura i suggestió. A partir de Montaigne fer assaig és tot un repte de molt difícil consecució.

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

CORT <i>Pça. Cort, 1 - C.P. 07001</i>	BLANQUERNA <i>Sant Joaquim, 9 - C.P. 07003</i>	SANT JORDI <i>Pau Bouvi, 31 - C.P. 07199</i>
MOLINAR <i>Xadó, 7 - C.P. 07008</i>	RAFALL VELL <i>Pere Ripoll Palou, 9 - C.P. 07008</i>	SA INDIOTERIA <i>Gremi Tintorers, 2 - C.P. 07009</i>
ESTABLIMENTS <i>Pça. Inmaculada, 3 - C.P. 07010</i>	SON RAPINYA <i>Catalina March, 4A - C.P. 07013</i>	S'ARENAL <i>Pça. Rul. Ian Garcies, 5 - C.P. 07600</i>
SON GOTLEU <i>Regal, 105 - C.P. 07008</i>	GENOVA <i>Barranco, 22 - C.P. 07015</i>	Sta. CATALINA <i>Fàbrica, 34 - C.P. 07013</i>
COLL D'EN REBASSA <i>Albuera, 1 - C.P. 07007</i>	POLIGON DE LLEVANT <i>Ciutat de Queretaro, 3 - C.P. 07007</i>	SON FORTEZA <i>St. Isidre Llaurador, 25 - C.P. 07005</i>
L'OLIVAR <i>Mercat de L'Olivar, 104-105 C.P. 07002</i>	SON XIMELIS <i>Cap Blanc, 15 A - C.P. 07013</i>	EL TERRENO <i>Nuvol, 1 - C.P. 07015</i>

Ajuntament de Palma

Rock català: normalització o moda?

JOAN FERRAN LLORENS LOPEZ

El pop-rock s'introduí als Països Catalans a principis dels anys setanta, emperò en el decurs dels darrers quatre lustres ha passat per moments baixos i d'altres d'eufòria fins a convertir-se en un moviment de masses. Avui no estranya a ningú escoltar rock en la nostra llengua als 40 Principals. Així i tot, encara no se sap ben bé si el rock i el pop en català és només una moda o suposa la normalització de la nostra música.

El rock, nascut als EUA als anys cinquanta, s'introduí als Països Catalans a principis dels setanta a través d'alguns membres del que havia estat el Grup de Folk (Maria del Mar Bonet, Rafael Subirachs, Pau Riba, Sisa i Albert Batiste), els quals van traduir alguns temes de Dylan, Stones, Beatles o Animals. A partir d'aquí, es comença a distingir bé el que és la Nova Cançó (amb clara influència francesa) del que és Rock Català (amb influència aglosaxona). Serà l'època dels Màquina, Pan y Regaliz, Música Dispersa, Pau Riba i Jaume Sisa.

L'any 1973 es va inaugurar a Barcelona la Sala Zeleste, que servirà de plataforma per promoure un nou estil: el rock laietà, o rock sense "k". Aquest fusionarà el jazz-rock americà amb la música mediterrània. D'aquest tipus de música destacaran la Companyia Elèctrica Dharma, l'Orquestra Plateria, l'Orquestra Mirasol, Toti Soler i Sisa.

Serà durant aquests anys que es faran grans festivals a l'aire lliure com el Canet Rock i el Calella Càmping Rock.

Jaume Sisa va iniciar-se en el rock en català, a principis dels anys 70, cantant entre els que constituïen el Grup de Folk, com M.M. Bonet, R. Subirachs, Pau Riba...

A continuació hi va haver una època de crisi per al rock d'expressió catalana. Serà una època de canvis de gusts musicals en la joventut (apareix el punk-rock a la Gran Bretanya), la crítica ataca els grups de Catalunya, es dissolen molts de conjunts, la discogràfica Edigsa fa fallida, etc. A més, cal afegir que en el transeurs dels anys vuitanta l'Ajuntament de Madrid començarà a promoure el seu propi rock, l'anomenada *Movida madrileña*.

Durant aquest temps, quasi tota la música que s'escolta als Països Catalans és en castellà o en anglès, exceptuant la dels grans de la Nova Cançó (Lluís Llach, M.M. Bonet o J.M. Serrat), Elèctrica Dharma, To-

meu Peña (que es popularitza molt a Mallorca fent música tradicional), Joan Bibiloni i pocs més.

A mitjan dècada dels vuitanta, apareixeran molts grups que començaran a fer reintroduir el rock d'expressió catalana. Del Principat es donaran a conèixer Maria-Josep Villarroya, Doble Buble, Grec, La Madam i N'gai n'gai. A més, serà una època de reviscolament d'Elèctrica Dharma.

L'any 1985, la revista *El Temps* organitzarà a Barcelona el 1r Gran Festival de Rock Català. Hi actuaran els Pegasus, Doble Buble i TR; els rossellonesos Ample Temple; i els valencians Pantaix.

A Mallorca, molts grups de pop illenc (adaptació del pop espanyol a les Balears) inclouran algunes cançons en català en el seu repertori. Així, per exemple, dos dels temes més coneguts de Peor Imposible seran en la nostra llengua *Un pagès en motorino* i *N'Aina no té ous*. Un altre grup, Oculcs (hereu de la formació de pop illenc Peppone) deixarà el seu bilingüisme per cantar només en l'idioma autòcton. També s'intentarà fusionar la música tradicional amb el rock, a través de Siurell Elèctric, format amb músics procedents de Música Nostra (tradicional) i Harmònica Coixa (blues), però la temptativa no acabarà de quallar i la formació es dissoldrà. Tot i així, cal destacar que sí que han tingut èxit els grups de música tradicional modernitzada, com Música Nostra i Coa Negra.

Al País Valencià sorgiran una formació heavy, Pantaix, i un rocker molt mediterrani provinent dels 5 Xics, Remigi Palmero.

El grup Ocults, hereu de la formació illenca Peppone, abandonarà el seu bilingüisme i acabarà cantant només en català. (Els mallorquins Jaume i Toni Nicolau, Àngels Cases i Biel Ferrer d'Ocults.

A la Catalunya del Nord, molt al marge de la resta dels Països Catalans, Gerard Jacquet (cantant procedent d'Ample Temple) elaborarà una música força experimental amb la voluntat de barrejar el rock amb diversos estils mediterranis.

A finals dels anys vuitanta el creixement del rock en català és espectacular, sobretot al Principat i a les illes de Mallorca i Menorca. El públic és de cada cop més nombrós i els grups apareixen com els bolets, sobretot al Principat gràcies a les emissores de ràdios locals i a la demanda creixent, per part dels joves, de música cantada en la nostra llengua. A Mallorca serà a causa de la conscienciació lingüística que molts al·lots han adquirit als centres educatius mitjançant l'ensenyament de l'idioma, a la TV3 i al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986).

En aquesta etapa, els temes de Sau, Sangtraït, Sopa de Cabra, Els Pets, Ocults... seran vertaders èxits, a la vista dels quals el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya començarà a donar suport a aquest

tipus de música.

Ja hi ha tant de rock català que es disposa de material suficient per fer una recopilació anual dels millors temes de l'any: *El tec i la teca*. El primer disc recopilatori (1989), va ser presentat a la sala Zeleste de Barcelona davant un nombrós públic.

Pocs mesos després, com a final de festa del concurs Banc de dades entre alumnes d'instituts mallorquins, es farà a Lluçmajor un macroconcert a càrrec de dos grups del Principat (Els Pets i Sopa de Cabra) i dos illencs (Ocults i La Fosca).

Aquests dos concerts seran les fites que marcaran l'inici del *boom* del rock en català. A partir d'aquest moment esdevindran coneguts formacions com B-30, Bars, Brams, D'estranguis, Pos Passos, Grafort, La Gran Aventura, Karda Fàstic, Kitsch, Lax'n Busto, Laura Martí i Barnanit, Matamala, Mi-te'ls, Nats, Pixamandúrries, Slips, Skatalà, Tancat per defunció, Umpah-Pah, U-tòpics... (del Principat); Dropos, Anselmos, Kartutx, Quatre Mil Són Prou... (del País Valencià); Estepes, Fora des Sembrat, Gual Permanent,

Ossifar, Set i Mig, Tedeum, Tots Sants, 40 Putes... (de Mallorca); Blues de Picolat, Chris Cayrol... (de la Catalunya Nord); Ja t'ho diré, Nit Seca... (de Menorca); i Arròs amb Peix (de les Pitiüses).

Quan el rock en català es converteix en un moviment de masses, la cadena 40 Principales, sobretot al Principat i a les Balears, li obrirà les portes, que abans semblaven inexistent.

Aquest *boom* provocarà que dos músics mallorquins retornin al rock, que ja havien practicat en anglès o en castellà en els seus inicis. Així, Tomeu Penya, sense deixar del tot el seu sabor de música del Pla de Mallorca, s'inclinarà més cap al rock i cap al country, versionarà alguns clàssics americans i aconseguirà col·locar a les Balears com a número u en vendes durant més de tres mesos el disc *Una aclucada d'ull* (1994); i Joan Bibiloni aparcarà la seva música instrumental i la cançó i retornarà al rock amb regust dels anys seixanta i editarà l'elapé *Brut* (1994).

L'augment de vendes de discs i de concerts en català trencarà el monopoli del pop-rock "nacional", cosa que no farà gens de gràcia a alguns mallorquins i principatins que a l'hora de cantar havien decidit, per arribar més lluny, canviar de llengua; i aquests acusaran el rock català de ser promogut i protegit, i manifestaran que canten en castellà "perquè no es deixen dur per les modes".

L'estiu de 1991 actuaran Sau, Els Pets, Sopa de Cabra i Sangtraït en un macroconcert en el palau Sant Jordi de Barcelona. La resposta del públic serà sensacional: amb la presència de 22.104 espectadors es batrà el record europeu d'assistència a un concert en recinte tancat.

L'any 1992, Acció Cultural del País Valencià organitzarà un altre concert, anomenat Tirant de Rock, en què Sau, Els Pets, Sangtraït, Quatre Mil Són Prou i Kartutx actuaran davant 12.000 persones. Aquest esdeveniment suposarà una primera passa per a arribar al públic valencià

El 1989, com a final de festa del concurs Banc de dades, s'organitzà a Lluçmajor un macroconcert amb Els Pets, Sopa de Cabra, La Fosca i Ocults, destinat als alumnes dels instituts de Mallorca. (Lluís Gavaldà, Joan Reig i Falín Càceres, d'Els Pets.)

i per a animar molta de gent a conrear rock en la llengua del país. Cal dir que a partir d'aquest moment cada any s'ha fet una nova edició del Tirant de Rock. Actualment ha deixat de ser un simple macroconcert i s'ha convertit en un gran concurs, amenitzat per grups ja consolidats, que es fa a diverses poblacions del País Valencià.

A la segona meitat dels anys 90 veurem que l'eufòria del rock en català es calmarà molt. Ha deixat de ser una moda. Però actualment ja hi ha un públic, i la gent ja no s'estranya de sentir música moderna en llengua catalana. Fa falta, emperò, una renovació, l'aparició de nous grups capaços de millorar el nostre rock i d'aportar coses noves. També cal que aquesta música esdevingui un fenomen de masses al País Valencià, tal com ja ha succeït al Principat i a les Balears.

D'ací a uns quants anys sabrem si el boom del rock en català ha significat la normalització de la nostra música, o si simplement ha estat una

moda de finals dels anys vuitanta i principis dels noranta.

Carles Sabaté i Pep Sala components del grup de pop Sau.

OT ALLÒ QUE US INTERESSA

Més de 70 revistes d'abast nacional estan associades a l'APPEC.

Per a més informació: APPEC Rambla de Catalunya, 10, 1 er.

08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

Ho trobareu a les revistes en català

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENIL
CULTURA
RELIGIÓ
POLÍTICA
PEDAGOGIA
AGRICULTURA I RAMADERIA
ESPORTS
MÚSICA
ARTS PLÀSTIQUES
TEATRE I CINEMA
CIÈNCIA I TECNOLOGIA
ENTRETENIMENTS
HISTÒRIA
FOLKLORE
SATÍRIQUES
ARTS DECORATIVES

Poema. Les Balcàniques, d'Albert Herranz Hammer.

Els beneficis del recital audiovisual del poema *Les Balcàniques* van destinats al teatre jove de Mostaar. La interpretació es duu a terme arreu de Mallorca, a instituts i casals de cultura. El muntatge és complet: Blanca Calvo al fagot, Tomàs Vivot, pianista i compositor de la música que es dilueix perfectament amb les imatges, i el rapsoda Spock.

Les Balcàniques no tracta sols les misèries de la guerra. És un avís que cada cop hem de tenir més en compte quan acabam de veure com s'ha signat una pau amb conservants, estabilitzants i colorants inclosos. Una pau que no se la creuen ni ells. Albert ens convida a mesurar una pau, una tranquil·litat fingides en un món esclatat. El poema avança i ens prepara per a la rutina històrica, i qui avisa no és traïdor.

Albert Herranz Hammer neix a Estocolm l'any 1970. Gairebé sempre ha viscut a la nostra Illa. Sense saber-ho, ha vingut a omplir aquella plaça vacant que tothora tenim els illencs per a qui gosa obrir-nos un poc els ulls. Albert Herranz ve del fred de terres nevades i el seu ull poètic és sensible a donar forma als tòpics més ancestrals i més oblidats. Amb aquest poema l'autor ens fa veure un cop més que la mort i la guerra són els únics tòpics que a diari repetim "a l'ombra de l'arbre de la por, la terrible por que distancia els homes". -

Àlex Volney.

Herranz Hammer, Albert. *Les Balcàniques*. Ed. Madre Tierra. Madrid, 1995. Edició bilingüe.

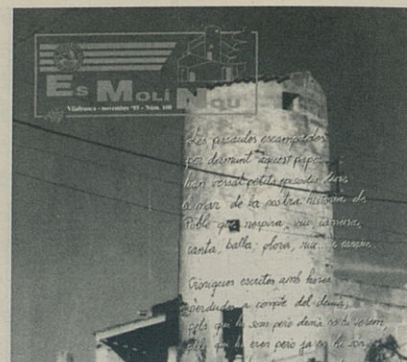
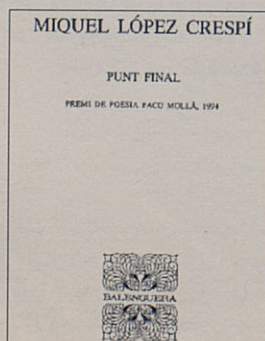
Pemi de poesia Paco Mollà 1994. Punt final. Un poemari de Miquel López Crespí.

L'editorial Moll acaba de publicar un nou llibre de poesia de Miquel López Crespí. A poc a poc, l'obra d'aquest autor pobler que durant els darrers anys era gairebé més conegut a l'estranger que a la mateixa Mallorca, comença a fer-se present d'una manera efectiva. Les coses han canviat, afortunadament. No podia ser d'altra manera en un escriptor que ha guanyat la majoria de premis de poesia arreu dels països catalans (Premis Salvador Espriu, Joan Salvat Papasseit, Ramon Muntanyola, Marià Manent, Miquel Martí Pol, Ciutat de València, Ciutat de Castelló, Grandalla -del Principat d'Andorra-, etc.). El llibre *Punt final* palesa el treball de renovació de la nostra poesia que M. López Crespí ha portat a terme en silenci durant aquests darrers vint anys d'esforç sòlid, permanent i tenaç.

Com sempre -era evident en llibres com *Les Plèiades*, *Foc i fum*, *El cicle dels insectes*, *Els poemes de l'horabaixa...*-, M. López Crespí va aprofundint el seu propi camí poètic, allunyat de modes literàries, rebel, de trencament amb els models heredats de l'escola Mallorquina, treballant el llenguatge per a trobar noves formes expressives, autèntiques, subversives.

Malgrat l'amor que l'autor de *Punt final* té per a la paraula, no li fa por endinsar-se cap a nous ritmes experimentals, trajectòries noves del vers i la metàfora, recerques a voltes d'un clasicisme serè immers en el seu acostumat recorregut pels camins de la nostàlgia i la memòria.

Miquel López Crespí, *Punt final*. Editorial Moll, Col·lecció Balenguera. Palma, 1995.

La revista «Es Molí Nou», de Vilafranca, edita el núm. 100.

No ens cansarem de repetir que llesa revistes de premsa forana són el nervi amb què el teixit social de les poblacions illenques manifesta la seva presència en la vida civil, cultural i política de Mallorca. Són els mitjans que serveixen molt particularment per fer el seguiment de les activitats municipals i expressar-ne la crítica; evidencien el grau de sensibilitat en els afers públics, els més pròxims i els de l'entorn general; exterioritzen les preocupacions amb què la gent s'interessa pel fet de cada dia; esdevenen recursos, sovint menors, però sempre importants, que ajuden a configurar opinions i a dotar de matisos i consistència el criteri de cadascú.

La premsa forana és important perquè descobreix l'existència de persones que, generalment amb grans dosis d'esforços personals, posen en marxa una iniciativa ciutadana que en poquíssimes ocasions funcionaria en termes d'estricta gestió empresarial. Només l'esperit de col·laboració de tots els implicats permetrà que número rere número les edicions es vagin succeint. Arribar al número 100 és un reconeixement als qui fan la feina o l'han feta urant molt de temps, però també als lectors, anunciants i a tots els qui li donen suport i fan possible la seva continuïtat. La pervivència d'una revista es deu a l'encert amb què s'orienta, a la qualitat del producte i, com a conseqüència, a l'acceptació que aconseguix. Les tres coses són evidents en «Es molí nou», la revista de Vilafranca de Bonany. La nostra més cordial i sincera enhorabona.

Novetats

VARIS

Picasso i els 4 Gats
Direcció M. Teresa Ocaña
1995, 8.850 PTS.

I.E.B.
Societats, ideologies i moviments
socials. Miscel·lània
1995, 1.250 PTS.

Sentís, Carles
El procés de Nuremberg
1995, 170 p. 1.700 PTS.

Ferrà i Martorell, Miquel
Llegendes i tradicions de les
Balears
1995, 155 p. 1.900 PTS.

Serrano, Antònia
Les receptes de na Tonina
Llibre de cuina
1995, 2.000 PTS.

Bibiloni Amengual, Andreu
El comerç exterior de Mallorca.
Homes, mercats i productes
d'intercanvi (1650-1720)
1995, 386 p. 3.990 PTS.

de Bolós, Jordi
El mas, el pagès i el senyor
1995, 261 p. 1.875 PTS.

Dall, Salvador
L'alliberament dels dits.
Obra catalana completa
1995, 235 p. 2.900 PTS.

El Senck, Hans
Com fer-se un mateix un test
d'intel·ligència
1995, 218 p. 1.500 PTS.

De Sagarra, Josep M.
L'aperitiu
1995, 461 p. 3.500 PTS.

Pernau, G.
El somni català. 16 històries
d'arrelament
1995, 1.700 PTS.

Trepast, Josep Anton
Refranys de vora mar
1995, 2.650 PTS.

Oller, Francesc
Vocabulari de navegació
1995, 2.650 PTS.

Pi-Suñer, Panxo
Nusos mariners
1995, 2.650 PTS.

Oller, Francesc
Bots i barques
1995, 2.650 PTS.

NARRATIVA

Dalmau, Antoni
Capsa de records
1995, 227 p. 1.995 PTS.

de Palol, Miquel
L'àngel d'hora en hora
1996 (ed. Butxaca) 1.995 PTS.

Calders, Pere
Cartes d'amor
1995, 238 p. 1.890 PTS.

Mas Ferrà, Miquel
Camí de Palau
Premi Octubre de Narrativa
1995, 346 p. 2.500 PTS.

Mayle, Peter
Una vida de gos
1995, 173 p. 2.000 PTS.

Hornby, Nick
Alta fidelitat
1995, 263 p. 2.250 PTS.

Vizinczey, Stephen
Un milionari innocent
1996, 584 p. 4.000 PTS.

Flaubert, Gustave
Un cor senzill
1995 (ed. Butxaca) 450 PTS.

Cerati, Carla
Lligams molt estrets
1995, 307 p. 2.900 PTS.

Dickens, Charles
Una història de dues ciutats
1996 (clàssics en tela) 3.250 PTS.

Mourad, Kenizé
De part de la princesa morta
1995 (ed. Butxaca) 1.600 PTS.

Williams, Charles
El bikini de diamants
1996, 207 p. 1.250 PTS.

Subirós, Pep
Cita a Tombuctú
Premi Josep Pla 1996
1996, 337 p. 2.600 PTS.

POESIA

López Crespi, Miquel
Punt final
1995, 63 p. 750 PTS.

Sánchez-Juan, Sebastià
Poesia completa I (1924-1933)
1995, 275 p. 2.950 PTS.

Xirau, Ramon
Poesia completa
1995, 322 p. 3.500 PTS.

Salvat-Papasseit, Joan
Avantguardista. Manifestos,
cal·ligrames i altres poemes
1994, 94 p. 650 PTS.

Salvat-Papasseit, Joan
El poema de la rosa als llavis
1995 reedició, 91 p. 1.200 PTS.

PROHENS PERELLÓ, B.
**INQUISICIÓ I BRUIXERIA
A MALLORCA (1578-1650)**

1995, 143 p. 1.800 PTS.

Born de llibres

Sant Miquel, 55

Tel. 71 03 04 - 72 75 40

07002 Palma de Mallorca

Radio
Borne

BOULEVARD

Pianos Can Garcias[®]

Pere Josep Garcias

Pianer

since 18

Rösler